

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Eliška Bolová

Na měsíc skautem

(měsíční program pro školní družiny zaměřený na zprostředkování zkušenosti
se skautskými aktivitami a zásadami)

Olomouc 2021

vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Dubu nad Moravou dne 20. dubna 2022

Poděkování

Mnohokrát děkuji své vedoucí práce paní Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D., za obětavou a neúnavnou pomoc při vedení práce. Za laskavý a motivující přístup a také za cenné rady, které mi pomohly tuto práci dokončit. Zároveň chci poděkovat mému partnerovi, který mě po celou dobu studií podporoval nejen duševně, ale i finančně a také svým rodičům, kteří mě podpořili v mém rozhodnutí studovat vysokou školu.

Obsah

Úvod.....	6
1 Skauting	8
1.1 Definice	8
1.2 Zakladatel Robert Baden – Powell.....	9
1.3 Skauting u nás	9
1.4 Cíle a principy skautingu.....	10
1.5 Zákon a slib	12
1.6 Výchovní metoda skautingu	13
1.7. Kompetence skautské výchovy	13
2 Charakteristické rysy období mladšího školního věku	15
2.1 Kognitivní vývoj	15
2.2. Emoční a sociální vývoj	16
2.3 Motorický vývoj.....	17
3 Školní družina	18
3.1 Výchova ve volném čase, její cíle, podmínky, prostředky a funkce.....	18
3.2 Činnost školní družiny	19
3.3 Cíl školní družiny	20
3.4 Den ve školní družině.....	21
4 Zážitek a hra.....	23
4.1 Zážitková pedagogika.....	23
4.2 Kolbův cyklus	23
4.3 Komfortní zóna	24
4.4 Hra a flow	25
4.5 Dobrovolnost.....	26
4.6 Tvorba programu.....	27
5 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky.....	29

6 Program – „Na měsíc skautem“	32
6.1 První týden – Kdo je to skaut?	33
6.1.1 Poznáváme skaut	33
6.1.2 Deník	35
6.1.3 Skauti se řídí podle	37
6.1.4 Dobrý skutek.....	39
6.2 Druhý týden – Už to umím, už to znám	40
6.2.1 První pomoc.....	40
6.2.2 Krabička poslední záchrany.....	42
6.2.3 Uzlování.....	45
6.2.4 Šifrování	47
6.3. Třetí týden – Známe a ochraňujeme svět kolem nás	48
6.3.1 Orientace na mapě	49
6.3.2 Určení severu pomocí přírody	50
6.3.3 Krásy přírody	52
6.3.4 Chráníme přírodu.....	54
6.4 Čtvrtý týden – Vyrážíme na výlet	55
6.4.1 Balení batohu na třídní výpravu do přírody	56
6.4.2 Stavění přístřešku	58
6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda	60
6.4.4 Bezpečná práce s ohněm.....	62
7 Závěr programu.....	65
8 Shrnutí programu	66
Závěr	67
Zdroje.....	69
Přílohy.....	69

Úvod

Měsíční program pro školní družiny zaměřený na zprostředkování zkušenosti se skautskými aktivitami a zásadami, který by měl propojit skauting a školní družinu, jsem si vybrala, protože jsem již od svých tří let členkou skautského oddílu, tedy konkrétně 11. koedukovaného oddílu v Dubu nad Moravou, místní část Bolelouc a sedmým rokem se věnuji vedení dětí na družinových schůzkách a letních táborech. Tato tematika je mi tedy velmi blízká. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla propojit svou oblíbenou volnočasovou činnost a mé, doufám, budoucí povolání. Skauting pro mě byl zároveň motivací pro zahájení studia oboru Vychovatelství.

Hlavním cílem této bakalářské práce je vytvoření čtyřtýdenního programu pro školní družiny, který je zaměřen na získání zkušenosti se skautskými aktivitami a zásadami. Program je vhodné realizovat spíše v jarních a letních měsících, protože skautské aktivity jsou z převážné většiny určeny do venkovního prostředí. Zároveň tento program mohou využít i skautští vedoucí pro své oddíly. Aktivity z tohoto programu mohou být využity i na škole v přírodě, letním táboře či na jiné volnočasové akci.

Ráda bych tímto programem přiblížila skautskou činnost, jako možnost trávení volného času ve skupinách dětí a dospělých různého věku.

V teoretické části práce věnuji první kapitolu popsání skautské činnosti a skautingu obecně, aby si i čtenář neznalý tohoto celosvětového hnutí mohl udělat svou vlastní představu o činnosti skautingu.

Druhá kapitola je zaměřená na vývojové období mladšího školního věku, což je věk, ve kterém děti navštěvují školní družinu. Je třeba znát všechny charakteristiky a úskalí tohoto vývojového období, abychom mohli vytvořit odpovídající program.

Třetí kapitola se zaměřuje na školní družinu, její funkci, program, cíl a činnosti. Ale také na výchovu ve volném čase a její vliv na vývoj dítěte.

Ve čtvrté kapitole se věnuji tématu zkušenostního učení a hry, což jsou dva z nejčastějších prostředků, které skauting využívá při formování dětí a mládeže. Také se v této kapitole věnuji procesu tvorby programu. Zároveň jsou prvky zážitkové pedagogiky zařazeny i do mého programu v praktické části práce.

Praktická část této bakalářské práce – měsíční program – je rozdělena do čtyř pracovních týdnů. Každá kapitola se zaměřuje na jeden týden a každý týden má své hlavní téma, které je rozdělené do jednotlivých činností. Na každý týden připadají čtyři činnosti, které zahrnují program od pondělí do čtvrtka. Pátky obsazeny nejsou, aby mohly být v případě vypadnutí jednoho dne, (z jakéhokoliv důvodu), využity jako náhradní den. Pokud žádný den nevypadne, slouží nám pátky pro rekapitulaci celého týdne a případné zopakování či dokončení některých aktivit.

První týden se zaměřuje převážně na skauting, jeho aktivity, zásady, principy a symboliku.

V druhém týdnu se program zaměřuje na znalosti a dovednosti, které se nám mohou hodit nejen ve skautingu. Žáci si osvojí základy první pomoci, sestaví si krabičku poslední záchrany, naučí se používat uzly a rozšifrují tajnou zprávu.

Třetí týden bude zaměřen převážně na přírodu a orientační smysl. Žáci si vytvoří vlastní mapu okolí, naučí se orientovat v přírodě bez pomoci technologií. Naučí se nejen ocenit přírodu a její krásu, ale také přírodu chránit.

Poslední týden bude zaměřen na přežití v přírodě. Tento týden se obzvláště hodí na školu v přírodě, kterou by mohl být tento měsíční program zakončen. V tomto týdnu se žáci naučí efektivně a úsporně zabalit vše potřebné do batohu na záda. Zjistí, jak si postavit přístřešek převážně z přírodních zdrojů. Sestaví vlastní seznam jedlých potravin v přírodě, a nakonec si sami rozdělají oheň a naučí se s ním bezpečně zacházet.

Cílem praktické části je navrhnout aktivity, ze kterých lze sestavit program, který bude zaměřený nejen na skauting a skautské činnosti, ale i na přiblížení přírody dětem na prvním stupni základních škol.

1 Skauting

Pro pochopení záměru této práce je třeba znát pojem skauting a rozumět jeho principům a cílům, proto se ho v následující kapitole pokusím přiblížit. Skauting, ač celosvětové hnutí, postavené na stejných základech, se může v různých koutech světa lišit. Možná jste se již se skautingem setkali v jiné podobě, než kterou uvádím zde, ale věřte, že základní myšlenka je na celém světě stejná.

1.1 Definice

V příručce Čekatelská zkouška z roku 1998 je skauting definován jako „*dobrovolné, nepolitické výchovné hnutí pro mladé lidi, přístupné všem bez ohledu na původ, rasu či náboženství, v souladu s cílem, principy a metodou, jak byly formulovány jeho zakladatelem*“ (Břicháček a kol., 1999, s. 8).

Další definice z novějšího titulu od Eduarda Valloryho říká že: „*Skauting je výchovné hnutí mladých lidí pro mladé lidi. Je samosprávné, nezávislé a nepolitické, dobrovolné a otevřené všem bez ohledu na původ, národnost, rasu či vyznání na základě sdíleného smyslu, principů a metody*“ (Vallory, 2016, s. 57).

Různí autoři uvádějí různé definice, všechny se ale shodují na tom stejném, a to že skauting je dobrovolný, nepolitický a otevřený všem. Jedná se o celosvětové hnutí, které pomáhá mladým lidem rozvíjet svůj potenciál, učí je samostatnosti, zodpovědnosti, a mnohému dalšímu, především formou her, prožitků a zkušeností. Skautské hnutí je řazeno do dvou institucí na základě genderového rozdělení na WOSM a WAGGGS, přičemž WOSM je zkratka World organization of the Scout Movement, v překladu Světová organizace skautského hnutí, a zkratka WAGGGS znamená World Association of Girl Guides and Girl Scouts, což přeložíme jednoduše jako Světová asociace skautek. Obě tyto organizace pracují s podobnou strukturou. Ovšem v dnešní době je pouze část těchto organizací čistě zaměřená na chlapce či dívky, ale naopak existuje spousta koedukovaných oddílů (Vallory, 2016, s. 56, 57, 84).

V roce 2021 skauting čítá okolo 50 milionů členů a naleznete jej ve 216 zemích po celém světě (Skaut [online], 2021).

1.2 Zakladatel Robert Baden – Powell

Ve světě existuje skauting od roku 1907, kdy ho v Anglii založil Robert Baden – Powell, celým jménem Lord Robert Stephenson Smyth Baden – Powell of Gilwell, ale my raději zůstaneme u té kratší verze, tedy Robert Baden – Powell. Tento muž byl voják, ale také byl především zakladatelem skautského hnutí. Narodil se 22.2.1857, toto datum, tedy 22. února je pro skauty významné, na toto datum spadá Světový den Zamyšlení (Hansen, 1994).

V lesích nedaleko své střední školy získává první zkušenosti se stopováním, lovem, vařením svých úlovků. Prázdniny často strávil se svými sedmi bratry na lodích, plachtěním a veslováním. Jak jsme již zmínili, byl Baden-Powell i vojákem, s aktivní službou začínal jako podporučík v Indii v roce 1876 a později i v Africe. Prošel několika zeměmi a byl i velitelem vlastní družiny. V roce 1903 se vrací do Anglie poté, co požádal krále o uvolnění z vojenské služby, aby mohl zahájit činnost skautské organizace (Hansen, 1994).

V roce 1907 zorganizoval první skautský tábor na ostrově Brownsea, kde spolu s ním bylo ještě 20 chlapců z Londýna. Později vydal pro skauty snad nejznámější knihu, Scouting for Boys, tedy Skauting pro chlapce. Obliba skautingu rychle rostla a za chvíli se tato organizace rozšířila nejen po celé Anglii, ale i do ostatních zemí. Nakonec byla založena Světová skautská organizace (WOSM – World Organisation of the Scouting Movement) a Robert Baden-Powell byl zvolen jejím Náčelníkem (Hansen, 1994).

V roce 1920 uspořádal první skautské Jamboree (celosvětový skautský sraz) v Londýně. Skautských Jamboree zažil Baden-Powell za svůj život pět, než v roce 1941 zemřel v Keni (Hansen, 1994).

1.3 Skauting u nás

Právě v roce 1912 se skauting rozšířil i do Českých zemí poté, kdy se jeden středoškolský učitel jménem Antonín Benjamín Svojsík, vydal do Anglie, aby poznal zdejší skauty. Následně stejně jako Robert Baden-Powell vydal knihu, tu nazval „Základy Junáctví“. Ještě v červenci roku 1912 uspořádal první skautský tábor se třinácti chlapci, nedaleko hradu Lipnice. O rok později čeští skauti stvořili unikát, tzv. „posadové stany“, které dodnes obdivují skauti a skautky z celého světa. Podsadový stan vypadá stejně jako obyčejný „Áčkový“ stan, tedy se střechou do A, ale je k němu přidána ještě dřevěná stěna. V českých

zemích se ke skautingu přidaly dívky již v roce 1915, kdy byl uspořádán první dívčí skautský tábor u Živohoště (Skaut [online], 2021).

Skauting u nás neměl vždy na různých ustláno, byl třikrát zrušen. Poprvé byla organizace zrušena v roce 1940, rozhodnutím Karla Hermanna Franka, kterému předcházelo rozeznání a zákazy letních táborů. V totalitním režimu totiž není pro demokraticky smýšlející organizaci místo. Mnoho skautů ale stále hájilo myšlenku své organizace a byli součástí i ilegálních odbojů, nebo prchali ze země. Bohužel téměř 700 skautů přišlo kvůli svému přesvědčení o život. Skauti se ale nevzdali a snažili se pokračovat skryti pod organizacemi, jako Klub českých turistů, Klub mladého hlasatele a podobně. V květnu 1945 byl skauting obnoven a v dalším roce byla vystavěna mohyla Ivančena, na památku popravených skautů. Bohužel v roce 1950 byla organizace znovu rozpuštěna a řada skautů strávila roky v komunistických věznicích a pracovních táborech. Obnovení se skauti dočkali až v roce 1968 při příležitosti Pražského jara. Ovšem o dva roky později, tedy v roce 1970 byl Skauting po třetí na dlouho potlačen. V roce 1989 byl skauting u nás obnoven a přijal název Český Junák – svaz skautů a skautek, jehož činnost trvá doposud, ale jméno bylo změněno na Junák – český skaut (Skaut [online], 2021).

1.4 Cíle a principy skautingu

Cílem skautského hnutí je pomoci celkovému rozvoji mladých lidí po všech stránkách a to tělesné, duševní, společenské i duchovní. Primárním cílem je výchova, ve všech jejích směrech. Snahou skautských vedoucích a rádců je naučit děti a mladistvé objevit a prosadit své životní hodnoty, které jsou pro ně důležité. Ve skautu jde také o různorodé a silné zážitky, které si mladí skauti pamatují po celý život a které je mohou také něco nového naučit a někam posunout. Skauting není pouze o mravní, duševní, tělesné a společenské výchově, ale také o sebevýchově každého jednotlivého člena, ze kterých se potom stanou komplexní lidé s vlastními názory a postoji, spolehlivý a čestní lidé, kteří budou platní naší společnosti. Zároveň v těchto lidech probouzí chuť a ukazuje směr, jak naši společnost zlepšovat a rozvíjet její členy. Jedinec, který projde skautskou výchovou, by měl být plnohodnotným občanem. „*Jeho závazek zanechat svět lepším má být nepřímým výsledkem zlepšování jednotlivců, vychovávání zodpovědných občanů*“ (Vallory, 2016, s. 61).

Mezi cíle skautingu rozhodně nepatří nahrazování nebo vytlačování jiných společenských institucí, organizací či spolků, naopak skauting usiluje o jejich doplnění. Jako příklad z praxe nám může posloužit škola. Skauting se nesnaží školu nahradit, pouze se snaží doplnit prázdná místa ve vzdělávání, kterým ve školách nemůže být dán tak velký prostor, ať už z časových, prostorových či jiných důvodů. Těmito prázdnými místy může být myšleno například samostatnost, naučit děti a mladistvé samostatně myslet a učit se samostatně řešit problematické úkoly. Také sebevýchova, která je nedílnou součástí každé výchovy. Sociální interakce, naučit děti pracovat ve skupinách, nebát se komunikovat. Osobní růst a iniciativa, mladí lidé se nesmí bát prosadit svůj názor, musí se naučit dát a přijmout konstruktivní kritiku. Nebát se zkoušet nov věci a rozvíjet se ve svých silných i slabých stránkách. A podobné oblasti, ve kterých právě skauting vyniká (Vallory, 2016, s. 61).

Skautské hnutí si zakládá na třech základních principech, kterými se řídí skauti a skautky z celého světa. Prvním principem je. „*Povinnost k Bohu*” tímto není rozuměna samotná víra v Boha, ale také hledání vyšších hodnot, než jsou pouze ty materiální, a také být věrný svému osobnímu přesvědčení. Ve skautském slibu je to obsaženo v části „*Sloužit nejvyšší pravdě a lásce, věrně v každé době*” (Zajíc, 2000, s. 15, 22). Ve skautských zákonech tento princip také nalezneme, a to v 2. bodu, který zní: “*Skaut je věrný a oddaný*” (Adamcová a kol., 2019, s. 2).

Druhým principem se po složení skautského slibu skauti zavazují povinnosti k ostatním. Tento princip zahrnuje službu lidem i přírodě. Je to velmi podstatný znak skautingu, dokonce je zahrnut i v denním příkazu skautů, který zní: „*Alespoň jeden dobrý skutek denně*” a ve skautském slibu zní takto: „*duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním*“ a dokonce jej nalezneme i ve 3. a 6. bodu skautského zákona, které znějí: „*3. Skaut je prospěšný a pomáhá druhým, 6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských*” (Adamcová a kol., 2019, s. 2).

Třetí princip je založen na povinnosti k sobě samému a ve skautském slibu ji nalezneme v části: „*plnit povinnosti vlastní*”, zároveň ho také nalezneme v 10. bodu skautského zákona, který zní: “*Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích*”. Tento princip poukazuje na celoživotní rozvoj po všech našich stránkách, také nabádá k budování správného vztahu se sebou samým (Adamcová a kol., 2019, s. 2).

1.5 Zákon a slib

Základ skautské výchovy dívek a chlapců stojí na hodnotách, ze kterých jsou sestaveny aktivity pro mladé skauty a skautky z celého světa. Tyto hodnoty jsou zavedeny a vyjádřeny ve skautském zákonu, kterým se řídí skauti a skautky po celém světě (Vallory, 2016, s. 62). Jeho znění v naší zemi je následovné:

- „1. Skaut je pravdomluvný.
2. Skaut je věrný a oddaný.
3. Skaut je prospěšný a pomáhá druhým.
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
5. Skaut je zdvořilý.
6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.
7. Skaut je poslušný rodičů, představených i vůdců.
8. Skaut je veselý myslí.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.“ (Adamcová a kol. 2019, s. 2)

Tento zákon v celém jeho znění přimá dobrovolně každý skaut a skautka po složení skautského slibu (Vallory, 2016, s. 62), který v českém jazyce zní:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

Sloužit nejvyšší pravdě a lásce věrně v každé době,

plnit povinnosti vlastní a zachovávat skautské zákony,

duší i tělem být připraven/a pomáhat vlasti i bližním.

K tomu mi dopomáhej Bůh.“

Poslední část doplňují pouze věřící skauti a skautky (Adamcová a kol., 2019, s. 2).

„Skautské organizace si mohou zákon a slib upravit do modernějšího jazyka nebo podle svých kulturních a sociálních reálií, což následně schvaluje příslušná světová organizace“ (Vallory, 2016, s. 62).

1.6 Výchovní metoda skautingu

„Skautská metoda je definována jako cesta soustavné sebevýchovy skrze sdílené principy a věrnost těmto principům.“ (Vallory, 2016, s. 66)

Prvky skautské metody vycházejí především ze skautské praxe, která je předávána staršími členy, členům méně zkušeným, proto pro její zvládnutí není zapotřebí přílišné studování a perfektní zvládnutí teorie. Každý, kdo do skautského hnutí vstoupí již zanedlouho pochopí a začne používat skautskou výchovnou metodu, aniž by si toho třeba byl vědom. V tomto hnutí je každý člen brán jako individuální jedinec, který se dokáže rozvíjet a za svůj rozvoj je stejně zodpovědný jako za své jednání. Skauting je především o sebevýchově, která dává každému jedinci prostor pro rozvoj jeho individuálních zájmů a dovedností, proto skautský vedoucí nezastává roli trenéra, ani učitele ani jiné představené a nadřízené osoby, naopak zastává roli přítele, rádce, pomocníka nebo jak napsal v roce 1919 Robert Baden Powell, zastává roli staršího bratra, který neporoučí, nepoučuje ale přirozenou a přátelskou cestou vychovává své svěřence. Díky tomu je každý jedinec vychováván jako osobnost a nikoli jako součást „uniformního stáda“. (Vallory, 2016, s. 66)

Tyto metody jsou založeny právě na skautském slibu a skautském zákoně. Mladí skauti by je měli chápat a dodržovat. Vše, co se mladí skauti naučí se většinou učí ze svých vlastních zkušeností, ať už se jedná o rukodělné práce nebo o zabalení si batohu či postavení si tábora. Vše je založeno na skupinové práci a spolupráci starších a mladších členů daného oddílu (Růžička, Břicháček, 2000, s.17).

1.7. Kompetence skautské výchovy

Stejně jako fungují ve školách plány RVP a ŠVP, tak i skauti mají svou metodickou podporu, ve které jsou zformulovány kompetence skautské výchovy. Všechny kompetence skautské výchovy jsou dostupné online ke stažení na oficiálních stránkách českého skautu,

kde se dozvíme, co to jsou kompetence a jakými způsoby je možné u mladých skautů tyto kompetence rozvíjet (Skaut [online], 2021).

Kompetence jsou rozděleny do kategorií podle věku a také jsou rozděleny pro pěší a vodní skauty. V každém souboru kompetencí nalezneme šest oblastí, ve kterých se mladí skauti stále zdokonalují. Těmito oblastmi jsou: „Co umím a znám“, kde je zahrnut běžný život, táboření, sport, řešení krizových situací ale i tvoření a kreativita. V oblasti „Kdo jsem“ se mladí skauti zabývají sebou a svým životem, pečují o své svědomí a zaměřují se na osobní rozvoj. Oblast „Moje kamarádství“ zase apeluje na mezilidské vztahy a orientaci v nich, na komunikaci a pomoc druhým. „Můj domov“ neznázorňuje pouze rodinu, ale i oddíl a jiné skupiny, kterých je součástí. Oblast „Svět okolo nás“ je zaměřena na výchovu k demokracii a uvědomění si všech práv a povinností demokratického občana, vnímání rozdílností světa a poznávání jeho historie i současnosti. Poslední oblastí je „Příroda kolem nás“, kde se mladí skauti učí žít v přírodě, vnímat její krásu, poznávat ji, a hlavně chránit ji a vážit si její hodnoty. K dostání jsou i stezky¹, ve kterých jsou tyto kompetence převedeny na konkrétní výzvy dle věku účastníka (Skaut [online], 2021; Adamcová a kol., 2019, s. 4).

---

¹ Soubor úkolů a výzev, které pomáhají rozvíjet kompetence skautské výchovy u mladých skautů a skautek (Skaut [online], 2021).

2 Charakteristické rysy období mladšího školního věku

Tato práce je zaměřena především na školní družinu, kterou navštěvují žáci na prvním stupni základní školy, tedy děti mladšího školního věku. Proto abychom mohli připravit odpovídající program pro tuto věkovou kategorii, je třeba znát charakteristiky tohoto vývojového období, a to po stránce kognitivní, sociální a motorické.

O přesné vymezení věku tohoto vývojového stádia jedince se různí autoři vyjadřují odlišnými způsoby. Proto se nadále budu orientovat podle autorky Kateřiny Thorové v knize Vývojová psychologie z roku 2015, která toto období určuje mezi 6. až 12. rokem života jedince. Ovšem většina autorů se shoduje jednomu faktu a to je, že období mladšího školního věku je započato nástupem dítěte do školy (Thorová, 2015, s. 402).

2.1 Kognitivní vývoj

Pro dítě v období mladšího školního věku je náročné přijímat informace pouze pasivně, naopak se chce všeho účastnit, všechno si vyzkoušet, aby mohlo lépe pochopit souvislosti a lépe si informace zapamatovat. Dítě začíná vnímat informace záměrně, vnímání přestává být náhodné a zaměřené na konkrétní předmět či jev, naopak se stává všeobecnějším (Šimíčková-Čížková a kol. 2008, s. 94).

S vnímáním je přímo spjatá paměť, která je na začátku školní docházky spíše mechanická a často neúmyslná. Časem se paměť zlepšuje a žák si dokáže záměrně zapamatovat, například učivo nebo důležitou informaci. Také si zvládne vybavit informace z paměti a rozeznat fantazii od reality. Dítě začíná uvažovat v souvislostech, používat logické myšlení a zvládá racionální rozhodování (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 94-95; Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 113).

Fantazie bývá potlačena vlivem školní docházky a povinností a bývá spíše uplatněna při hrách či četbě. Představy už nebývají bezděčné, ale naopak dítě zvládá představy záměrně vyvolat a pomocí nich dokáže chápat nové souvislosti (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 95).

Nejvíce rozvíjenou a namáhanou stránkou kognitivního vývoje je pozornost. Ta má pro žáka v mladším školním věku prvořadý význam. Umění pozornosti totiž také ovlivňuje kvalitu ostatních poznávacích procesů a neschopnost dostatečného udržení pozornosti může

mít za následek školní neúspěch. Ze začátku je pozornost velmi krátkodobá a snadno se může přerušit působením jiných vjemů. Proto je velmi důležité, aby byla výuka přizpůsobena schopnosti vnímání žáků, například zvolením vhodné délky úkolů, častá motivace k činnosti či častější upoutávání pozornosti žáků (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 95).

V tomto období se také silně rozvíjí myšlení žáků, které může nejen svou prací ale také svou osobností ovlivnit i samotný učitel. Žáci pro podání dobrého výkonu ve vývoji myšlení a v celkovém vývoji učení potřebují, aby jim zadané úkoly odpovídaly jejich schopnostem a musí být k úkolu správně a dostatečně motivováni. Jak jsme již zmínili je třeba, aby výuka byla co nejvíce názorná a žáci měli možnost se do ní aktivně zapojit a vše si vyzkoušet (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 95-96).

Společně s myšlením se u žáků značně rozvíjí i řeč. Na začátku školní docházky jsou mezi žáky patrné velké rozdíly v umění řeči, skladby vět, výslovnosti a jiných oblastech řeči. Všichni vstupují do školní docházky se základní a přirozenou znalostí mateřského jazyka, ovšem každý má tuto znalost na jiné úrovni a je třeba s tímto faktem počítat. Řeč a slovní zásoba se u žáků vyvíjí hlavně díky nově osvojeným dovednostem, což jsou čtení a psaní (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 96; Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 113).

2.2. Emoční a sociální vývoj

V tomto období si dítě formuje svou genderovou identitu, postoj k sebe sama, a to nejdůležitější je, že si formuje postoj ke vzdělávání, proto je v tomto věku pro dítě velmi důležitá pozitivní motivace a také chvála, které ovlivňují školní úspěšnost dítěte. Ovšem chvála nesmí být přehnaná a musíme ji umět správně formulovat (Thorová, 2015, s. 402-404).

Je důležité, aby se pochvala vyjadřovala k úsilí a dosaženým výsledkům, ne k charakteru a osobnosti dítěte. Místo obecného hodnocení slovy „Jsi šikulka“ je vhodnější použít například „Zvládnul jsi to skvěle“ nebo „Málokdo by to zvládnul tak rychle, jako jsi to teď zvládnul ty“ (Ginott, Haim. 2015 st. 30).

Dítě má v tomto období sklony k porovnávání se se spolužáky a zároveň je vystaveno strachu ze selhání, v tomto všem může dítěti pomoci pozitivní motivace od dospělé osoby. Musíme si uvědomit fakt, že dítě ještě zcela neumí přijmout své nedostatky, a proto často poukazuje na nedostatky ostatních, a to třeba různými posměšky, žalováním apod. Dítě se v tomto věku také snadno dostane do stresu, protože jsou na něj kladeny první výzvy a úkoly,

se kterými se setkává poprvé v životě a při větší zátěži se dítě snadno začne obávat o zvládnutí těchto úkolů a není daleko od pláče, vzteku a celkových negativních efektů. S těmito všemi překážkami a výzvami by se mělo dítě během mladšího školního věku naučit zacházet. K tomu jsou vhodné různé volnočasové aktivity, kde je dítě v kontaktu nejen se svými vrstevníky, ale i ostatními dětmi a také s kompetentními dospělými osobami. Tito všichni mohou dítěti pomoci poznávat emoce své i okolního světa, s těmito emocemi pracovat a naučit se je zvládat (Thorová, 2015).

2.3 Motorický vývoj

V průběhu období mladšího školního věku se plynule a výrazně rozvíjí hrubá i jemná motorika. Výrazně se zlepšuje koordinace všech pohybů těla a společně s tím se zvyšuje zájem o pohybové aktivity a sporty. Značně se zlepšují i pohyby prstů a zápěstí, čehož si lze nejvíce všimnout při kresbě a psaní. Stejně jako u řeči se i pohyb a stavba těla rozvíjí u každého dítěte zvlášť a individuálně. Pohyb a jeho rozvoj je často silně ovlivněn mírou vzoru, motivace a podpory ze strany nejbližší rodiny, tedy převážně rodičů. Tuto věkovou kategorii nelze přesně popsat podle váhy či výšky dětí. Tyto míry se mění v řádech měsíců, a tak mohou mít stejně staří žáci v různých obdobích naprosto rozdílné míry. Bohužel fyzická zdatnost, obratnost, síla atd. mohou mít vliv na zařazení dítěte ve skupině. Dítě si v tomto věku již dobře uvědomuje své zdary a neúspěchy a pokud je dítě méně fyzicky zdatné než jeho vrstevníci, může to mít negativní vliv na jeho motivaci k pohybu, což může mít dlouhodobé následky (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120).

3 Školní družina

Již známe charakteristiky vývojového období žáků, kteří navštěvují školní družinu, ale také je třeba znát specifika školní družiny. V této kapitole popíšeme, jak funguje školní družina, co je jejím cílem a také jak vypadá běžný den ve školní družině. Než ale přistoupíme k samotné školní družině, je třeba si povědět něco o výchově, která se zde odehrává.

3.1 Výchova ve volném čase, její cíle, podmínky, prostředky a funkce

Jako první se dítě setká s volným časem a jeho trávením v rodině, ta by měla zajistit jeho kvalitní využití a zároveň poskytnout prostředky jako jsou finance, hmotné potřeby, informace a další (Hofbauer, 2004, s. 61).

Volný čas je významnou součástí dne dítěte a díky němu můžeme na dítě nenásilně výchovně působit. Když dítě tráví svůj volný čas s kvalitním programem, funguje to jako dobrá prevence proti nežádoucím patologickým jevům, kterým mohou být vystaveny děti, které nemají smysluplnou náplň svého volného času. Ve volném čase má dítě možnost si přirozeně osvojit hodnoty jako jsou svoboda, radost, zvědavost, otevřenost, tvořivost a další, díky kterým se v dětech automaticky rozvíjí další schopnosti a dovednosti, potřebné pro jejich všestranný rozvoj (Vyhnálková, 2013, s. 35).

„Jednou z hlavních funkcí volného času je relaxace“ (Spousta, 1994, s. 35). Ovšem výchova ve volném čase na sebe váže další čtyři základní funkce, kterými jsou: výchovně-vzdělávací funkce, zdravotní funkce, funkce sociální a také funkci preventivní. Tyto funkce se v praxi navzájem prolínají. Podle toho, v jaké instituci či organizaci probíhá volnočasová výchova, je míra jednotlivých funkcí výchovy různě intenzivní. Výchovně-vzdělávací funkcí, je záměrně a cílevědomě ovlivňování vývoje jedince. Napomáhá nenásilnou formou rozšiřovat sociální vztahy a jedinec získává vztah k celoživotnímu učení. Oproti tomu zdravotní funkce napomáhá zdravému vývoji po stránce tělesné, duševní i sociální. Pedagog by měl dbát na přiměřené rozvržení denního režimu podle specifík skupiny či jedince, zohlednit věk, vyzrállost, ale i prostor a možnosti. Je třeba vhodně zařadit pohybové aktivity a soustředit se na dodržování bezpečnosti práce. Pedagog zároveň vede žáky ke zdravému životnímu stylu po všech jeho stránkách, jako jsou duševní i tělesná hygiena, zdravé stravování, pitný režim a celkové upevňování zdravých životních návyků. Důležité pro psychohygienu je také udržování příjemného klimatu ve skupině. Pro rodiče, jejichž děti

navštěvují například školní družinu je mnohdy nejvýraznější funkcí výchovy ve volném čase právě funkce sociální, která je chápána jako zajištění bezpečnosti a dohledu nad žáky mimo vyučování. Ovšem tato funkce v sobě skrývá více. Volnočasové skupiny, střediska či organizace mohou nabídnout ve své sociální funkci i navazování nových vztahů, rozšíření okruhu zájmů, také je zde možnost rozvoje komunikačních dovedností a nenásilného způsobu poznávání. Volnočasová střediska mohou často dorovnat jindy nerovné podmínky mezi členy. Všichni členové mají stejnou možnost využívat služeb, vybavení a nabídky volnočasových středisek. Poslední z jmenovaných funkcí je funkce preventivní. Dítě, které kvalitně využívá volný čas je méně ohroženo působením nežádoucích jevů, jako může být lhaní, záškoláctví, krádeže, vandalismus, užívání omamných a návykových látek a podobné (Pávková in Bendl, 2015, s. 122-124).

3.2 Činnost školní družiny

Školní družina je nejčastější volnočasové zařízení, které navštěvuje nejvíce dětí mladšího školního věku, tedy prvního stupně základní školy. Mnoho rodičů často toto zařízení zaměňuje s běžnou sociální službou tzv. hlídání dětí. Školní družinu je třeba chápat jako nedílnou součást výchovného procesu dítěte i když její navštěvování je zcela dobrovolné. Toto zařízení zajišťuje dětem přechod mezi školní výukou a domovem, není jejím cílem pokračovat ve školním vzdělávání, nýbrž poskytnout žákům odpočinek, zábavu i rozvoj jejich zájmů. Školní družiny sice vznikají při základních školách, které svou činnost naplňují ve všední dny, tedy od pondělí do pátku, ale zároveň mohou působit i ve volných dnech či o prázdninách. Jedná se o samostatnou jednotku, která se podřizuje specifickým požadavkům a pravidlům volnočasové pedagogiky. Pro správnou funkci školní družiny je třeba zajistit vhodný personál, tedy odborně vzdělanou osobu, která umí a chce pracovat s dětmi, je empatická a tvořivá. Je zapotřebí vhodného zázemí, které je dostatečně vybaveno právě pro účely školní družiny, tedy vybavená, herna, třída, klubovna ale velmi přínosné mohou být zpřístupněné prostory sportovišť a tělocvičen. V neposlední řadě je třeba mít pro toto zařízení oporu v právním systému (Hájek, Pávková. 2003. s.11-12).

3.3 Cíl školní družiny

Školní družiny mají stejný cíl jako obecná výchova a to ten, že je třeba vychovat plnohodnotného platného člena, který bude rozvinutý po všech stránkách osobnosti, a to jak duševní, tak tělesné. Je tedy třeba se zaměřit na rozvoj (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17):

1. Rozumové složky, tedy myšlení, uvažování a rozumu samotného. Je důležité nabízet dítěti podněty k rozvoji jeho myšlení a vzdělání. Proto by měla být družina v dnešní době vybavena encyklopediemi, vzdělávacími hrami ale také počítačem s internetovým připojením, aby si děti mohly svůj zájem rozšiřovat (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17).

2. Výchovu ke slušnosti jedince, ke správnému společenskému a hodnotovému rozvinutí osobnosti. Vychovatel by měl tedy jít příkladem a ukázat dítěti slušné chování, k ostatním lidem ale i přírodě a věcem. Zároveň zapojit i etickou výchovu, základy etikety a společenského chování takovou formou, která bude pro děti zábavná a zároveň přínosná a také bude odpovídat jejich věku a chápání (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17).

3. Je třeba rozvíjet i zdravotní stránku dítěte. Je důležité u dětí podporovat výchovu ke zdravému životnímu stylu, do kterého nepatří pouze pohyb, ale i správný pitný režim, vyvážená strava, správné držení těla, pohyb na čerstvém vzduchu ale i psychická pohoda dítěte. Duševní i fyzická hygiena a posilování citových vazeb. Dítě by mělo mít ke svému vychovateli, učiteli či vedoucímu důvěru a vidět v něm oporu, kdyby se dostalo do těžké situace (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17).

4. Estetická stránka vývoje je také nedílnou součástí plnohodnotného člověka. Měli bychom dětem poskytnout estetický zážitek v podobě divadelního představení, umělecké výstavy či jen podpořit jejich vlastní zachycení estetiky, pomocí kresby či fotografie (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17).

5. Poslední složkou k vývoji člověka je složka pracovní. Škola a školní družina by měla dítě připravit na zapojení se do pracovního procesu, nejen v jeho budoucím zaměstnání, ale také v domácnosti. Proto by se dítě mělo již od malička učit si po sobě uklízet a plnit si základní povinnosti, které odpovídají jeho věku a schopnostem (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17).

Mezi další cíle činnosti školní družiny lze bez pochyby započítat i rozvoj komunikace a sociálních dovedností, což jsou v dnešní době velmi potřebné schopnosti pro zapojení do společnosti. Je třeba rozvíjet verbální i neverbální projev, rozšiřovat slovní zásobu a umět

ji správně využít, ale zároveň se naučit naslouchat ostatním a také jim porozumět. V sociální sféře je zapotřebí umět porozumět svým emocím, pracovat s nimi a nacvičovat jejich regulaci v běžném životě. Umět správně vyjádřit své city a zvládat stresové situace. Toto vše, jsou věci, které se učíme celý život, ale je důležité osvojit si základy už v brzkém věku. V tomto věku se také formuluje většina našich postojů, proto bychom měli dětem předat úctu k uvedeným hodnotám, naučit je toleranci a ochotě být nápomocný ostatním, nesobectví, ale zároveň je naučit myslet sami za sebe, vytvářet si vlastní názory na běžné i neobvyklé situace. Nechat je, aby sami pronesli beze strachu svůj názor. Proto je velmi důležité s dětmi komunikovat, trpělivě jim odpovídat na dotazy a nechat je, ať nás sdělí svůj názor (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66; Thorová, 2015, s. 202-224).

3.4 Den ve školní družině

Činnost školní družiny a aktivity v ní prováděné jsou výsledkem pečlivého plánování vychovatelky/vychovatele, který vytvoří roční plán s ohledem na jednotlivá roční období, tak aby bylo podpořeno fyzické i duševní zdraví žáků. Zároveň je třeba přihlížet k množství energie člověka v jednotlivých obdobích. Den ve školní družině lze rozdělit na čtyři hlavní úseky, které se mezi sebou vzájemně prolínají (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66).

1. Relaxační úsek neboli odpočinek. Jedná se o klidovou činnost, která se zařazuje do ranní družiny a následně je vkládána na začátku odpolední družiny po obědě. Při této činnosti se dětem může číst knížka a následně si povídat o příběhu, poslouchat audio-pohádku nebo děti hrají klidné stolní hry, sami si čtou nebo kreslí. Také je vhodné zařadit pobyt na lehátku nebo postýlce. Tato činnost by měla být zařazena v každé školní družině, jelikož má svou psychologickou funkci. Dítě se po náročném dni ve škole na chvíli zastaví, zklidní a odpočine si (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66).

2. Aktivní odpočinek neboli rekreační činnost. Tento úsek by měl být věnován fyzicky náročnějším aktivitám, sportovním hrám nebo alespoň procházce v přírodě, kdy navštívíte s dětmi třeba nějakou památku nebo se jen podíváte na hezké místo v okolí. Také můžete procházku využít na nasbírání materiálu na další činnost ve školní družině. Pokud je to možné, měly by být tyto aktivity směřovány spíše do venkovního prostředí. Nemělo by se zapomínat ani na spontánní hru, která sice může na okolí působit jako nekázeň, ale má pro děti velmi osvobozující a relaxační účinek a dle mého názoru by ji mělo

být v dnešní době dětem umožněno co nejvíce. Velmi užitečné pak mohou být hry skupinové (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66).

3. Činnosti rozvíjející osobnost dítěte neboli zájmové činnosti. Tyto činnosti mohou být různého charakteru, dle zájmu dítěte či vytvořeny přímo vychovatelkou/vychovatelem nebo naopak si každý jedinec vybere svou zájmovou činnost. Zároveň tak může být organizovaná nebo spontánní. Děti se mohou při této činnosti uvolnit natolik, že jejich výkon bude přesahovat průměrný výkon ve škole (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66).

4. Příprava na další den vyučování. Tato složka není povinná pro školní družiny, ale zároveň může být velmi užitečná zejména pro žáky, kteří zůstávají ve školní družině do pozdních odpoledních hodin a po příchodu domů by už mohly být dosti unavené na vypracovávání domácích úkolů. Tudíž tato složka může zahrnovat, jak už bylo řečeno, vypracovávání domácích úkolů, ovšem k tomuto kroku by měl být udělen souhlas zákonných zástupců žáka. Zároveň nemusí být tato složka pouhým učením, ale lze vyplnit zábavnými didaktickými hrami, které rozvíjí myšlení dětí pro ně zábavnou a méně náročnou formou (Hájek, Pávková. 2003. s.16-17,65-66).

4 Zážitek a hra

Když už víme, co je skauting, známe specifika vývojové fáze žáků, pro které je tento program tvořen, víme, v jakém prostředí se bude program odehrávat, tak už nám zbývá pouze prostředek pro tvorbu naučného programu, se kterým pracuje i samotný skauting a nejen on. Tím prostředkem je zážitek a hra. Právě o hře a zážitkové pedagogice si řekneme něco více v následující kapitole.

4.1 Zážitková pedagogika

Při výchově a vzdělávání v intencích zážitkové pedagogiky dochází k demokratické spolupráci skupiny, která společně řeší zadaný úkol a má šanci poučit se z vlastních chyb a zároveň se každý jednotlivec i skupina učí nést následky svých činů. Na konci aktivity následuje zpětná vazba, při které dochází k vytváření vlastního názoru na danou problematiku. Z tohoto můžeme usoudit, že zážitková pedagogika pracuje na principu zkušenostního učení. K učení dochází z navozených situací, které se někdy mohou zdát velmi reálné, ale ve skutečnosti je vše pouze dobře připravená hra. Jde o bezpečnou formu pro získání zkušeností se situací, které nás může potkat i v našem běžném životě (Hanuš, Chytilová, 2009, s. 12-13).

Nepostradatelnou součástí zkušenostního učení je prožitek. Prožitek by měl být naprosto jedinečný a nenahraditelný natolik, že jej není možné zaměnit s jinou událostí v našem životě a je spojen s konkrétním časem a místem. Každý prožitek je bezpochyby silně individuální, protože každý člověk je jiný a různé situace vnímá jinak než ostatní. Takže ani ten nejlepší vypravěč není schopen svůj prožitek předat plnohodnotně posluchači. Prožitek ovšem nepůsobí pouze na naše emoce, ale komplexně zahrnuje celou osobnost jedince (Hanuš, Chytilová, 2009, s. 12-13).

4.2 Kolbův cyklus

Už známe znaky prožitku, ale ještě je třeba si říct, jak nám prožitek napomáhá k učení. Jako názorná ukázka nám může posloužit tzv. Kolbův cyklus. Tento cyklus navrhl na začátku 80. let 20. století David A. Kolb, který je v současné době (rok 2022) předsedou organizace

Experience Based Learning System, kterou v roce 1980 založil. Tato organizace se zabývá zážitkovým učením, jeho výzkumem a rozvojem (Institute for Experiential Learning [online], 2021).

Kolbův cyklus zaznamenává cestu od prožitku až k poučení z něj. Na začátku cyklu je zkušenost. Zkušenost je něco nového, co prožijeme, nějaká nová situace, se kterou se setkáváme. Tuto zkušenost můžeme získat při plnění úkolu v zaměstnání, při hře nebo v běžné denní situaci. Po prožití této zkušenosti přichází na řadu reflexe, nebo také ohlédnutí za právě prožitou zkušeností. V reflexi si zrekapitulujeme, co se stalo a uvědomujeme si, jak jsme se v situaci cítili a jaká byla naše reakce. Z reflexe pak volně přecházíme k hodnocení a zobecnění celé situace. V této fázi si na proběhlou situaci vytváříme svůj názor, hodnotíme, co bylo správné a co bylo špatné, co se nám povedlo a co nikoliv. Hodnotíme i to, proč k této situaci došlo a vše si dáváme do souvislostí. Jakmile vše zhodnotíme, tak nastává čas plánování/aplikace budoucích změn. „Kdybych se do situace dostal/a znovu, tak bych ...“. Klademe si otázky – Jak to udělat, aby to příště dopadlo lépe/jinak? Jak se z toho můžu poučit? Tento cyklus se nám opakuje po celý život. Kolbův cyklus se nikdy neuzavírá, funguje jako spirála, na kterou se namotávají nové a nové zkušenosti. Pro zopakování: Zkušenost → Reflexe → Hodnocení → Aplikace → Nová zkušenost (Činčera, 2007, s. 16; Pelánek, 2008, s.21-22).

4.3 Komfortní zóna

Pro správnou funkci zkušenostního učení je třeba znát hranice komfortní zóny a umět s nimi pracovat. Je třeba zvolit výzvu, která odpovídá schopnostem skupiny či jednotlivce, pro které je výzva vytvořena. Ale aby byla výzva výzvou, musíme opustit komfortní zónu. Komfortní zóna je prostor, aktivita, pozice, ve které se cítíme pohodlně a zvládáme ji bez větší námahy, neklade na nás žádný tlak, nemáme v ní strach a není to pro nás výzva. Pokud by se tedy úkol nacházel v naší komfortní zóně, tak pro nás neexistuje velká motivace daný úkol splnit. Ovšem za hranicí komfortní zóny se nachází zóna učení, ve které jsou před nás kladeny zvládnutelné výzvy, pro jejich splnění je zapotřebí námaha a lehký nekomfort, a právě zde se odehrává zkušenostní učení. Pokud uspějeme v zóně učení, naše komfortní zóna se zvětší právě o zdárně splněnou výzvu. Zároveň ale musíme myslet na to, že za zónou učení se nachází zóna ohrožení, je to místo, kde se už nejedná o výzvu ale o strach, paniku, fobie. Pokud by byl úkol stanoven do zóny ohrožení, pravděpodobně nebude splněn a dojde

k úbytku sebevědomí jedince a ke zmenšení jeho komfortní zóny. Při tvorbě jakékoliv aktivity musíme myslet na individualitu každého jedince a uvědomit si, že zóny má každý nastavené jinak. Co může být pro jednoho člověka komfortní se může u druhého člověka nacházet v zóně ohrožení a naopak. Proto je třeba zachovat princip dobrovolnosti a nechat účastníky sami si zvolit, jakou úroveň výzvy jsou schopni přijmout (Činčera, 2007, s. 19-20; Pelánek, 2008, s. 22-24).

4.4 Hra a flow

Je velmi důležité, aby hra byla dobrovolná, jinak přestává být hrou, ale stává se povinností (Činčera, 2007, s. 20-22).

Hra je aktivita, při které zdánlivě opouštíme reálný svět, naše role se mění a jsme často řízeni emocemi. Každá hra by měla být omezena časem a prostorem, měla by zde být jasně stanovená pravidla a za jejich porušení by měla následovat symbolická sankce. Hra je často doprovázena jistou metaforou, hrajeme „jako“. Jedná se o znak nějaké události či postavy či úkolu (například ulovit zvíře, hra na špióny). Hra může také sloužit jako příprava na reálný život, ovšem při hře nemusíme čelit následkům svých činů (hra na zloděje, na maminku, na vojáka, ...). Ve hře s námi často hýbou silné emoce, chceme uspět, jsme soutěživí, chceme obstat sami před sebou nebo získat cenu. V řízené hře jsou velmi důležité cíle. Ovšem cíle jsou pro hráče a organizátora, resp. vychovatele/pedagoga odlišné. Pro hráče může být cílem hry například ulovit co nejvíce kořisti, nasbírat co nejvíce bodů nebo jen splnit daný úkol v časovém limitu. Cíl pedagoga je především výchovně-vzdělávací (Činčera, 2007, s. 9-10).

Tyto cíle by měl mít pedagog ujasněné již při plánování. Cílů by nemělo být mnoho, aby se daly zvládnout. Cíle si pedagog volí podle daného tématu hry. U zážitkových programů často patří mezi cíle jistá motivace k přemýšlení o problematice, rozvoj komunikace, tvorba vlastního názoru na věc, učení se naslouchat druhým apod. (Pelánek, 2010, s.18).

I když víme, že hra není reálná, často se dostaneme do tzv. flow, což je stav, ve kterém jsme naprosto ponořeni do hry a přestáváme vnímat okolí (Činčera, 2007, s.17).

Aby se účastník mohl do stavu flow dostat, je důležité, aby dovednosti účastníka byly vyrovnané s požadavky hry. Pokud jsou schopnosti účastníka vyšší, než jsou požadavky hry, tak se většinou dostaví nuda a nezájem ve hře pokračovat. Pokud ovšem podmínky hry značně

překročí možnosti účastníka, dostaví se strach a úzkost. Pro úspěch hry u účastníků je třeba aby účastníci projevíli zájem o hru, zcela se do ní ponořili, tedy získali stav flow a bavili se (Činčera, 2007, s. 17).

4.5 Dobrovolnost

Jak jsme již řekli, je třeba u všech zážitkových programů a her zachovat princip dobrovolnosti. Ten jde podpořit postupným navyšováním výzev, ale také vzájemnou důvěrou ve skupině, dobrou náladou a individuálním přístupem k účastníkům. Pokud bude tento princip dodržen, je pro účastníky daleko snazší přijmout a vyzkoušet si situaci, do které by se za jiných okolností nebyly ochotni pustit. Ovšem dobrovolnost neznamená, že účastník z aktivity odejde a bude se věnovat něčemu jinému. Naopak celou dobu bude u aktivity přítomen, ale nemusí se jí účastnit. Pro tento princip dobrovolnosti platí tři zásady: (Činčera, 2007, s. 20-22)

Je třeba, aby si každý účastník mohl stanovit vlastní cíl bez ohledu na cíl ostatních. Je velmi důležité, aby instruktor tento cíl respektoval a vnímal ho jako úspěšný cíl. Například, když je soutěž ve sbírání vlajek a jedna skupina si uloží za cíl posbírat ve stanoveném čase pět vlajek, tak je třeba tento cíl brát jako úspěšný, přesto, že jiná skupina posbírala vlajek deset (Činčera, 2007, s. 21).

Každý účastník by měl mít možnost se rozhodnout, do jaké míry a jaké části aktivity si chce vyzkoušet. Pokud cítí, že nějaké součást aktivity je už nad jeho možnosti, má právo aktivitu ukončit (Činčera, 2007, s. 21).

Poslední zásadou je informovat účastníky o průběhu aktivity. Co je pro jednoho krásné tajemno může pro druhého znamenat manipulaci a nebezpečí. Je třeba najít správnou míru mezi úplnou informovaností účastníků, která by mohla narušit správnou atmosféru aktivity a na druhou stranu nesdělením žádných informací, což může vést k neochotě účastníků se do aktivity zapojit a následným námitkám, že vlastně nevěděli, co je čeká a nemohli se na to připravit. Zkrátka je třeba najít balanc, který bude vyhovovat cílům aktivity, ale zároveň bude vhodný i pro účastníky aktivity (Činčera, 2007, s. 21).

4.6 Tvorba programu

Při plánování programu v této práci se držím didaktických zásad, které jsou popsány v „Obecné didaktice“, kterou napsal Otto Obst. Pro pochopení didaktiky se ji pokusím více přiblížit v následujících odstavcích.

Slovo didaktika pochází z řeckého slova „didaskein“ a znamená vyučovat či dokazovat. Z Řecka doputoval tento až k J. A. Komenskému, který tento pojem vnímal jako „všeobecné umění, jak naučit všechny všemu“ (Obst, 2016, s.9).

V průběhu let se didaktika měnila podle společenského vývoje, který měnil požadavky na výchovu a vzdělání. Ani v dnešní době neexistuje žádná obecná definice. V průběhu let se autoři vnímali didaktiku odlišnými způsoby. Zatím co J. A. Komenský nebo W. Ratke vnímali didaktiku jako umění vyučovat, tak například J. F. Herbart ji vnímal jako teorii vyučování (Skalková, 2007, s. 13-14).

Zkrátka se jedná o disciplínu, která se zabývá obsahy vzdělávání, tedy tím, co se učíme ve školách. Když tento pojem zjednodušíme, tak se dá říct, že didaktika říká učitelům, jak a co mají vyučovat a co se mají žáci učit podle toho, na jakém stupni vzdělávání se nacházejí (Obst, 2016, s. 9-10).

I když dnes vnímáme didaktiku jako samostatný vědní obor, tak nelze vyloučit její úzkou vazbu na další vědním oborům jako je pedagogika a psychologie. Didaktika využívá i poznatků z jiných oborů jako jsou neurologie, biologie, etika nebo sociologie a dalších. Zkrátka vzdělání už v dnešní době není záležitostí pouze školy, ale je to propojený systém celé společnosti a s ní i dalších vědních oborů (Skalková, 2007, s. 16).

Příprava na volnočasovou aktivitu je podobná jako příprava pedagoga na vyučování. Je třeba mít rozmyšlené a připravené následující body. Je třeba určit cíle, kterých chce pedagog s žáky (či jinak definovanými vzdělávanými jedinci) dosáhnout. Téma vyučovací hodiny či jiné časové jednotky by mělo odpovídat předem připravenému plánu. Každé téma má svůj časový rozvrh, který jasně ukazuje, kolik vyučovacích hodin se bude pedagog s žáky tématu věnovat. Každý blok má svůj cíl a stanovené úkoly, obsah učiva, seznam pomůcek, prostředků. Pedagog si určí pracovní podmínky pro realizaci a také si promyslí a zpracuje zvláštní didaktická hlediska (aktivizace a motivace žáků, domácí příprava, způsob ověřování nabytých znalostí a dovedností u žáků atd.). a zváží případné výchovné možnosti učiva (Obst, 2016, s. 79-82).

Ve volném čase je tento postup velmi podobný. Než začneme tvořit aktivitu, je třeba znát téma této aktivity. Nápad na téma může přijít prakticky v jakýkoliv okamžik (Hanuš, Haková a kol., 2021, s. 91).

Pro aktivity vytvářené pro školy nám tyto nápady usnadňují rámcové vzdělávací programy, ze kterých si každá škola vytvoří školní vzdělávací program. Pro školská zařízení není vydán žádný program, proto si každá školní družina vytváří vlastní závazný dokument, jehož součástí jsou stanoveny školským zákonem a který je tvořen z možností školní družiny (Hájek, 2007, s. 7).

Při tvorbě aktivity pro skupinu, je důležité znát specifika této skupiny, což jsou věk, zaměření a skladba členů této skupiny. Když známe specifika skupiny, můžeme vytvořit námět a téma, které by mohlo skupině vyhovovat. Musíme znát čas, který máme pro toto téma k dispozici a je důležité si uvědomit, jakých chceme v programu dosáhnout cílů (Hanuš, Haková a kol., 2021, s. 91).

Při tvorbě programu pro školní družinu by měly cíle programu odpovídat ŠVP školní družiny, kde jsou uvedeny klíčové kompetence, kterých by měl žák navštěvující školní družinu dosáhnout. Pomocí kompetencí mohou být vytvořeny dílčí cíle, které představují souhrn znalostí a dovedností, které žák umí následně využít v praxi. Vzdělávání ve školní družině je založeno na zájmu žáků, kteří do ní přicházejí s různými zájmy a z různých podmínek. Navíc školní družina má, co se působení na žáky týče, malou časovou dotaci, proto jsou klíčové kompetence velmi skromné (Hájek, 2007, s. 21-22).

Spojením učitelovy přípravy na výuku a zásadami tvorby programu ve volném čase (tak, jak jsou tyto zásady definovány u různých již výše citovaných autorů zabývajících se například zážitkovými programy) je tvořen i program v této bakalářské práci. Abychom si to shrnuli, tak při tvoření programu pro volnočasové vzdělávání je třeba si stanovit téma, které odpovídá cílové skupině. Stanovit si obecné a dílčí cíle, ze kterých vyplývají úlohy pro účastníky. Je důležité si zformulovat všechny prostředky pro realizaci programu, materiály a pomůcky, které budeme potřebovat, a hlavně si stanovit přibližný časový plán, kterého se budeme při realizaci programu držet. Z toho se nám poskládá pomyslné puzzle, ve kterém do sebe všechny dílky zapadají. A těmi dílky jsou: skupina, záměr, místo (prostředí), čas a zdroje (Hanuš, Haková a kol., 2021, s. 90-93; Obst, 2016, s. 79-82).

5 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky

Podobnými tématy jako je tato bakalářská práce se zabývali i jiní autoři ve svých kvalifikačních pracích. Tady je krátký výčet těch nejpodobnějších.

Petra Hanková – Skauting a jeho význam při utváření hodnot u dětí a mládeže

Petra Hanková ve své práci z roku 2018, která je zaměřená na skauting a jeho význam při utváření hodnot u dětí a mládeže, zabývá otázkami: „Jaká je hodnotová preference u mládeže, která prošla skautskou výchovou?“ a „Jaká je hodnotová preference u mládeže, která ve skautingu nikdy nepůsobila?“, tedy porovnává rozdíl v hodnotách mezi dětmi, které si skautskou výchovou prošly a které ne (Hanková, 2018).

Autorka se konkrétně zabývá hodnotami „přátelství“, hodnotou „být užitečný“ a hodnotou „zdravého životního prostředí“. Data sbírala pomocí dotazníku, který sestavila na základě inspirace podle dotazníku podle doc. Saka. Dotazník vyplňovali respondenti ve věku od 15 do 18 let věku. Adolescentů, kteří vyplnili dotazník a dotazník byl přijat bylo celkem 206, z toho bylo 102 adolescentů, kteří ve skautu nepůsobí a zbytek, tedy 104 adolescentů, kteří ve skautu působí. Respondenti pochází z Jihočeského a Zlínského kraje. Skautští respondenti byly vybráni na základě oslovení několika skautských vedoucích ve Zlínském a Jihočeském kraji a „neskautští“ respondenti byly vybrány oslovením středních škol ve Zlínském kraji (Hanková, 2018).

Pro vyhodnocení dotazníku byly nejprve respondenti roztrženi do kategorií podle svého působení ve skautu, následně podle věku, pohlaví a místa bydliště. Analýzou dat bylo zjištěno, že u neskautských respondentů byly na prvním místě žebříčku hodnot zdraví, následovala svoboda a třetí bylo přátelství. Zdravé životní prostředí se pak umístilo na desátém místě a prospěšná činnost byla až na místě dvacátém z dvaceti tří míst. Skautští respondenti zase odpovídali takto. Přátelství se u skautských respondentů umístilo hned na prvním místě, těsně za ním následovalo zdraví a na třetím místě se umístila rodina a děti. Na posledním místě v žebříčku hodnot se u skautských respondentů umístilo soukromé podnikání, hned za politickou angažovaností. V celku se získaná data o hodnotách skautských a neskautských respondentů v některých hodnotách, jako je prestiž, přátelství, politická angažovanost, plat, další příjmy apod. příliš nelišila, většinou se jednalo o rozdíl o jednu či dvě příčky (Hanková, 2018).

Nejvýznamnější rozdíl byl zaznamenán u hodnoty „pravda, poznání“. Dovolují si souhlasit s autorkou, že je to způsobeno tím, že je to obsaženo ve skautském slibu, který by měli mít všichni respondenti, vzhledem ke svému věku již absolvovaný. Konkrétně se ve slibu říká: „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe, sloužit nejvyšší pravdě a lásce,“ ... atd (Šantora, 2012, s. 3).

Další velmi rozdílně postavenou hodnotou je hodnota, „být prospěšný druhým“. Tato hodnota je rovněž obsazena ve skautském slibu. Konkrétně se ve slibu říká „Duší i tělem být připraven/a pomáhat vlasti i bližním“ (Šantora, 2012, s. 3).

Když se zaměříme na stanovené hypotézy, tak z výsledků vyplývá toto: Adolescenti, kteří prošli skautskou výchovou, vykazují stejnou preferenci v hodnotě přátelství jako adolescenti, kteří ve skautingu nikdy nepůsobili. Adolescenti, kteří prošli skautskou výchovou, vykazují vyšší preferenci v hodnotě být užitečný druhým než adolescenti, kteří ve skautingu nikdy nepůsobili. Adolescenti, kteří prošli skautskou výchovou, vykazují stejnou preferenci v hodnotě zdravé životní prostředí jako adolescenti, kteří ve skautingu nikdy nepůsobili. Ze získaných poznatků lze tedy usoudit, že skautská výchova může mít kladný vliv na postavení hodnot mládeže (Hanková, 2018).

Nikola Formanová – „Využití prvků skautingu v mateřské škole“

Nikola Formanová se ve své práci „Využití prvků skautingu v mateřské škole“, zaměřuje na práci s prvky skautingu, které aplikuje do praxe v mateřské škole (Formanová, 2020).

Tato práce je nejvíce podobná tématu mé bakalářské práce, tedy jeto soubor aktivit, běžně užívaných v neformálním vzdělávání, které jsou převedeny do praxe formálního vzdělávání. Jediným rozdílem je, že autorka se zaměřuje na děti předškolního věku, kdežto já se ve své práci zaměřuji na děti mladšího školního věku ve školní družině (Formanová, 2020).

V teoretické části práce nás autorka uvede do problematiky skautingu, objasní poměrně podrobně historii vzniku tohoto hnutí a zároveň zhodnotí aktuální stav skautingu u nás, tedy v České republice (Formanová, 2020).

V další kapitole teoretické části se autorka věnuje vývoji dětí předškolního věku. Vývojem jsou myšlena jak psychická, tak tělesná specifika vývoje těchto dětí. A v předposlední kapitole své teoretické části se věnuje výchově, tedy jejím podmínkám a prostředkům. Poslední kapitola je pak zaměřena na porovnání RVP, tedy rámcového vzdělávacího

programu a skautské výchovné metody. Na konci práce pak uvádí, že se tyto dvě oblasti v mnohém shodují (Formanová, 2020).

Pro práci s dětmi předškolního věku pak autorka práce zvolila pět základních aktivit, se kterými se můžeme setkat i na skautské schůzce benjamínků, tedy dětí předškolního věku, kteří pravidelně dochází na skautské schůzky. Autorka ve své práci použila aktivity, jako jsou práce s mapou, práce se stopou, práce s uzly, tvoření ohniště a poznávání přírody. Všechny uvedené činnosti s dětmi vyzkoušela v praxi a sepsala krátké hodnocení jejich práce. V závěru své práce sepsala hodnocení přihlížející učitelky, která s ní po dobu projektu spolupracovala. Její hodnocení bylo převážně kladné (Formanová, 2020).

Soňa Knyblová – „Měsíční plán činností ve školní družině, se zaměřením na estetickou výchovu“

Soňa Knyblová se ve své práci stejně jako já zaměřuje na plán činností pro školní družinu. Liší se pouze naše zaměření, a to v tom, že autorka se věnuje estetické výchově a má práce je orientovaná na skautské aktivity (Knyblová, 2020)

Autorka se v teoretické části práce věnuje tématům, jako jsou výchova ve volném čase, školní družina, pedagogickému pracovníku, konkrétně se zaměřuje na vychovatele a neopomíná ani na žáky mladšího školního věku a na zájmové vzdělávání (Knyblová, 2020)

V praktické části práce se autorka věnuje přípravě vánočního jarmarku pro děti 1., 2., a 3. třídy, které navštěvují školní družinu. Pro každou věkovou kategorii má vlastní program, připravený metodický list a neopomíná ani závěrečné zhodnocení práce (Knyblová, 2020).

Pavla Hrubá – Rok ve školní družině (Náměty pro zájmové činnosti s dětmi mladšího školního věku)

Autorka ve své bakalářské práci vytvořila souhrn zájmových činností, které jsou vhodné pro práci s žáky ve školní družině. Náměty pro zájmové činnosti autorka rozdělila do čtyř ročních období. V každém období má autorka výčet činností zaměřených na jinou zájmovou oblast. Jednotlivé činnosti jsou rozepsány do metodických listů (Hrubá, 2018).

6 Program – „Na měsíc skautem“

Záměrem tohoto měsíčního programu je seznámit žáky, kteří navštěvují školní družinu, se zásadami chování v přírodě, kterými se řídí i skauti a poukázat na dovednosti, kterých lze při pobytu v přírodě využít. Nabídnout žákům možnost, jak smysluplně využít volný čas v přírodě a dopřát jim nové zážitky. Program bude rozdělen do 4 pracovních týdnů. Aby pro žáky nebyl program příliš intenzivní, bude na ně každý den čekat jedna základní aktivita, do které bude laděn celý den. Aktivity budou provázet žáky od pondělí do čtvrtka.

Každý pátek bude věnován shrnutí celého týdne a žákům budou k dispozici všechny aktivity, které je celým týdnem provázeli, aby si je mohli zopakovat. Pátky nám můžou sloužit jako prostor pro zhodnocení proběhlého týdne. Žáci se mohou zpětně doptat na cokoli, co je během týdne zaujalo nebo když je nějaká aktivita bavila natolik, že by si ji chtěli zopakovat, tak zde je na to vymezen prostor. Pátky nám také mohou sloužit jako den k rozšíření nějaké předchozí aktivity, u které máme dojem, že ji žáci příliš nezachytili a je potřeba ji zopakovat nebo dovysvětlit.

Za splnění aktivit budou žáci získávat body, které se na konci měsíce sečtou a u závěrečného ceremoniálu budou žáci odměněni. Nemusíte se bát, že by některý z žáků nebyl odměněn. Dosti se mi osvědčilo si v průběhu různých aktivit všimnout jednotlivých úspěchů dětí/žáků a ty následně využít k odměnění na konci aktivit/táborů atd. Takže každý žák si může z tohoto programu odnést diplom např. za nejrychlejšího běžce, nejlepšího malíře, nejširší úsměv, nejkreativnější nápad apod.

Také je dobré si před začátkem programu ujasnit bodovací kategorie tzn. Za které aktivity bude udělen určitý počet bodů, za které aktivity mohou žáci získat body navíc nebo které aktivity je lepší nebodovat a nechat jen vyznít jejich význam. Je mi jasné, že každý pedagog či vychovatel má na bodování jiný názor, proto bodování v tomto programu není povinné a jeho nevyužití nemá zásadní vliv na průběh programu.

Při aplikaci tohoto programu by měly být dodržovány zásady zážitkové pedagogiky (viz kapitola 4 Zážitek a hra).

6.1 První týden – Kdo je to skaut?

V prvním týdnu se žáci seznámí s pojmem skaut a skauting a také poznají skautské zákony, heslo a příkaz a jejich význam. Vyrobit si skautský deník, který jim po celou dobu bude sloužit na shromažďování poznámek a zážitků a zároveň může sloužit jako památka na tento program.

6.1.1 Poznáváme skaut

Ihned po příchodu do školní družiny budou žáci přivítáni vychovatelkou/vychovatelem ve skautské košili a šátku (spíše pro vychovatele, kteří jsou členy skautu). Bude následovat rozhovor, při kterém zjistíme, do jaké míry jsou žáci seznámeni s pojmem skauting, co o něm vědí a zda mají nějakého skauta ve svém okolí, či zda nejsou oni sami skauty. V rámci motivace bude žákům puštěno video ze skautského tábora, které má autorka programu z vlastního zdroje, ale je možné použít i videa dostupná na YouTube.

Následuje aktivita s názvem „Poznáváme skaut“, ve které se žáci aktivní formou seznámí s aktivitami, které skauti vykonávají. Takovými aktivitami mohou být: táboření, výpravy, pozorování přírody, vázání uzlů, používání šifer, ochrana přírody, pomoc ostatním, spaní pod širým nebem, sjíždění řek, vaření na ohni a další.

Po skončení hry zapíšeme body do tabulky. Nakonec si žáci společně navrhnou a namalují vlastní oddílovou vlajku.

Název:	Poznáváme skaut
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	100 min.
Obecný cíl aktivity:	Žáci vyjádří vlastními slovy, co je to skauting.
Dílčí cíle:	Žáci popíší aktivity skautů dle předlohy. Žáci imitují činnosti, které vidí na fotografii. Žáci sledují své spolužáky při pantomimě a zapojují se do činnosti.
Úlohy:	Popíšte činnosti na fotografii. Imitujte činnosti na fotografii pomocí pantomimy.
Pomůcky, prostředky	Video ze skautského tábora (video z YouTube „Nebud’ z plyše a zažij dobrodružství naživo!“),

a materiál k činnosti:	skautská košile, fotografie se skautskými činnostmi, dataprojektor
Prostředí:	Družina vybavená dataprojektorem, flexibilní židle a stoly
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci spolupracují a navzájem si pomáhají.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (dle délky zvoleného videa cca 20 min.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. přivítání ve skautské košili, 2. následné ověření zkušenosti žáků se skautingem pomocí otázek: Víte, kdo nosí takovéto košile? Znáte nějakého skauta ve svém okolí? Víte, co skauti dělají? 3. Následuje promítání videa s úkolem: Zkuste si zapamatovat co nejvíce aktivit, které na videu uvidíte. 4. Po skončení videa žáci vyjmenují aktivity, které si zapamatovali. <p><u>B. Vyprávění a rozhovor</u> (10–15 min.): Ucelené vyprávění o skautingu doplněné o případné dotazy žáků.</p> <p><u>C. Hra 1. část</u> (10 min.): Žáci budou rozděleni do skupin po maximálně 5. Po odstartování vybíhají první z týmů a hledají fotografii, která je ukrytá tak, aby z ní byl vždy viditelný pouze jeden roh. Po nalezení fotografie se první hráči vrací co nejrychleji do svých týmů a předávají štafetu dalšímu. Tým, ve kterém bude mít každý člen jednu fotografii vyhrává a v další části hry může volit pořadí týmů.</p> <p><u>Hra 2. část</u> (dle počtu hráčů 20–40 min.): Žáci v týmech postupně předvedou, pomocí pantomimy, ty aktivity, které mají na fotografiích. Ostatní týmy hádají, o jaké aktivity se jedná.</p> <p><u>D. Vyhodnocení hry, zodpovězení případných dotazů</u> (5 min.)</p> <p><u>E. Zhodnocení poznatků, závěrečná zpětná vazba</u> (15 minut): V rámci zpětné vazby se žáků zeptáme, která část aktivity je bavila nejvíce a co pro ně bylo nejobtížnější. Následně s žáky shrneme, co jsme se naučili o skautech a dáme žákům prostor, aby nám sdělili případné zážitky z uvedených aktivit. Nezapomeneme na konci poděkovat žákům za jejich práci.</p>
Metodické poznámky:	Domácí příprava fotografií a textu k vyprávění o skautingu.
Zdroje, inspirace a odkazy:	Video: Junák český skaut. 2016. <i>Nebud' z plyše a zažij dobrodružství n aživo!</i> . In: <i>YouTube</i> [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Ncg01USNThY

6.1.2 Deník

Žáci si vyrobí vlastní skautský deník, do kterého si mohou psát a kreslit vše nové, co se naučili nebo zažili. Deník následně může sloužit nejen jako památka, ale i jako jimi zhotovená příručka do přírody.

Název:	Vyrob si deník
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	115 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si vyzkouší japonskou techniku vázání knih.
Dílčí cíle:	Žáci vyrobí deník dle instrukcí vychovatele.
Úlohy:	Vyrobte vlastní deník podle instrukcí vychovatele.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	provázek (přírodní vzhled), 2 tvrdší papíry/kartony A5, 20 ks tvrdého + 20 ks měkkého papíru A5, barvy/fixy/ pastelky, popřípadě jiné ozdoby, nůžky, pravítko, tužka, izolepa, kancelářské sponky (klipy), děrovačka na papír
Prostředí:	školní družina
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci spolupracují. Žáci udržují čisté okolí při práci. Žáci umí bezpečně pracovat s děrovačem na papír. Žáci rozvíjí své kreativní dovednosti.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (10 minut): Ukážeme žákům skautský deník a skautskou kroniku a jejich obsah. Navrhne žákům, aby si vyrobili vlastní deník, který jim bude sloužit jako památka na tento program a zároveň jako příručka.</p> <p><u>B. Příprava pomůcek, vysvětlení postupu práce</u> (10-15 minut)</p> <p><u>C. Postup práce</u> (60 minut):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karton si z obou stran libovolně natřeme barvou, pokreslíme pastelkami, fixami nebo libovolně ozdobíme 2. Až nám barvy zaschnou sepne si papíry s kartony kancelářskými sponkami, aby se nám listy nehýbaly. 3. Vyměříme si na delší či kratší straně (výběr je na nás) 7 bodů (ideálně stejně daleko od sebe a ve stejné úrovni, ale není to nutné) a proděravíme je děrovačkou na papír 4. Vezmeme si provázek a ideální je, když na něm máme jehlu, ale

	<p>pro práci s žáky stačí konec provázku oblepit izolepou, aby se netřepil a byl pevný (jako u tkaničky).</p> <p>5. A začínáme šít:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Představíme si, že dírky jsou odspoda nahoru označeny čísly 1,2,3,4,5,6,7 b. Provázek navlečeme zezadu do dírky 1 c. Provázek, který trčí zezadu si necháme dlouhý asi 8–10 cm, ten budeme potřebovat na konci ke svázání. d. Delší stranu provázku vedeme kolem spodní strany deníku a opět pícháme zezadu do dírky 1. e. Následně vedeme provázek kolem hřbetu deníku a pícháme opět zezadu do dírky 1. f. Nyní pícháme zepředu do dírky 2, ovineme provázek kolem hřbetu a pícháme zepředu opět do dírky 2 g. Tento postup opakujeme až po díрку 6. vždy jdeme jednou zezadu a jednou zepředu. h. Zezadu do 3 – kolem hřbetu – zezadu zpět do 3 i. Zepředu do 4 – kolem hřbetu – zepředu do 4 j. Zezadu do 5 – kolem hřbetu – zezadu do 5 k. Zepředu do 6 – kolem hřbetu – zepředu do 6 l. U posledního bodu pícháme zezadu do dírky 7 – vedeme provázek kolem horního okraje deníku a opět pícháme do dírky 7 zespodu m. Nyní se musíme vrátit, takže pícháme zepředu do dírky 6; zezadu do 5; zepředu do 4; zezadu do 3; zepředu do 2 n. Vázání zakončíme uzlem mezi dírkami 1 a 2. <p><u>D. Úklid po práci</u> (10 minut)</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba</u> (10-20 minut): S žáky si v kruhu po jednom představíme naše deníky. Každý žák řekne, co bylo pro žáky nejtěžší a co je bavilo nejvíce. Nezapomeneme žákům poděkovat za práci.</p>
Metodické poznámky:	Tato technika může být pro žáky složitější na pochopení, proto je dobré mít k dispozici asistenta, ale starší žáci by neměli mít velký problém tento jednoduchý systém pochopit.
Zdroje, inspirace a odkazy:	La terez. <i>Japonská vazba sešitů & knih D I Y</i> . 2016 YouTube [online]. [cit. 2021-4-30]. Dostupné z: https://youtu.be/dB146MeA9Iw

	BOLOVÁ, Eliška, 2021. <i>Seminární práce do předmětu KTE/MZA@</i> . Univerzita Palackého v Olomouci.
Obrázek:	 <p>Obr. 1. Deník. Zdroj: vlastní, Pirátský tábor.</p>

6.1.3 Skauti se řídí podle ...

Jako existuje ve škole školní řád, tak i skauti mají své zákony. V této aktivitě se žáci seznámí se zněním skautských zákonů a jejich významem. Také se dozví něco o skautském slibu a hesle skautů. A pokusí se sestavit vlastní zákony/pravidla pro školní družinu.

Vysvětlíme žákům, že jsme ve školní družině, a ne ve skautském oddíle, tak se nebudeme řídit skautskými zákony, ale sestavíme si vlastní pravidla.

Název:	Sestavme si pravidla
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	80 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci chápou význam pravidel ve skupině.
Díličí cíle:	Žáci objasní důležitost pravidel. Žáci navrhnu vlastní pravidla pro školní družinu. Žáci vyrobí kartičky s vlastními pravidly, které vyvěsí ve školní družině.
Úlohy:	Objasněte, zda jsou podle vás důležitá pravidla ve skupině a proč. Navrhněte vlastní pravidla do školní družiny tak, aby byl pro vás čas strávený ve školní družině co nejpříjemnější. Sepište vámi sestavená pravidla na kartičky a vyvěste je ve školní družině.
Pomůcky, prostředky	nástěnka, špendlíky, kartičky se zněním skautských zákonů, papíry,

a materiál k činnosti:	tužky, pastelky, fixy, nůžky
Prostředí:	školní družina
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci navzájem komunikují a respektují názory svých spolužáků.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (15 minut): Po příchodu do družiny řekneme žákům, že mají volný odpočinkový režim a mohou ho tedy trávit podle sebe. Ještě před jejich příchodem jsme v družině rozmístili lístečky se skautskými zákony a budeme čekat, zda si jich žáci všimnou. Pokud si do konce odpočinkového režimu žáci lístečků nevšimnou, tak na ně upozorníme a poprosíme žáky, aby našli a posbírali všechny ostatní lístečky, které v družině jsou.</p> <p><u>B. Rozhovor</u> (15 minut): Každý žák si nechá lísteček, který našel. Lístečků by mělo být stejně jako žáků (text na nich se může opakovat). Následně si žáci posedají podle textu, který mají na lístečku a společně se zkusí přijít na význam těchto vět.</p> <p><u>C. Vysvětlení významu zákonů</u> (15 minut): Každý žák přečte lísteček, který našel a pokusí se podle sebe vysvětlit význam zákona, který našel. Ostatní žáci je potom mohou doplnit o své poznatky. Nakonec případné nejasnosti dovysvětlí vychovatel/ka.</p> <p><u>D. Sestavení pravidel</u> (10 minut): Navrhne, aby se žáci společně poradili, jaká pravidla se nám mohou v družině hodit. Upozorníme, že se mohou inspirovat skautskými zákony a jinými pravidly.</p> <p><u>E. Sepsání pravidel</u> (15 minut): Požádáme žáky, aby vymyšlená pravidla sepsali na lístečky a umístili v družině.</p> <p><u>F. Závěrečná zpětná vazba</u> (10 minut): Zeptáme se žáků, zda jim společná tvorba pravidel připadá užitečná a které pravidlo se jim nejvíce líbí a které pro ně může být obtížnější na splnění. Poděkujeme žákům za spolupráci.</p>
Metodické poznámky:	Domácí příprava kartiček se zněními skautských zákonů. Individuální přístup k při vysvětlování a doptávání.
Zdroje, inspirace a odkazy:	Autorský tým APIV B. Pravidla ve škole: Jak je sestavit a dodržovat. Zapojme všechny: Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 17.01.2021 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/pravidla-ve-skole-jak-je-sestavit-a-dodrzo- vat

6.1.4 Dobrý skutek

Čtvrtek bude zaměřen na denní příkaz skautů a skautek, který zní: „Každý den alespoň jeden dobrý skutek“. Dobrý skutek je důležitou součástí skautů a skautek, ale i lidí, kteří se skautem nemají nic společného. Zkrátka, dobrý skutek není jen skautská záležitost, ale je to něco, co by měl znát a alespoň jednou za čas praktikovat každý z nás.

Název:	Dobrý skutek
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci ocení dobrý skutek
Dílčí cíle:	Žáci znají pojem „dobrý skutek“. Žáci chápou rozdíl mezi dobrým skutkem a službou. Žáci předvedou ukázkou dobrého skutku. Žáci nakreslí dobrý skutek do svých deníků.
Úlohy:	Popište, co je to dobrý skutek. Zkuste si vzpomenout, kdy pro vás někdo udělal dobrý skutek a co to bylo. Vyjmenujte příklady, dobrých skutků, které můžete dělat vy sami. Vyberte si ve dvojici příklad dobrého skutku a předved'te ho ostatním. Nakresli si jeden dobrý skutek do svého deníku.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	pohádka, dataprojektor, deník, pastelky/fixy/tužky
Prostředí:	školní družina s dataprojektorem, mobilní stoly a židle
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci dokážou ocenit, když pro ně někdo udělá dobrý skutek. Žáci dělají dobré skutky.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (20 minut): V rámci relaxační části dne pustíme žákům pohádku: Bob a Bobek – Králíci z klobouku – Den dobrých skutků, která je dostupná na YouTube. Po pohádce povedeme s dětmi zpětnou vazbu k příběhu. Zeptáme se.: „O čem byla pohádka?“, „Kdo v ní vystupoval“, „Co zažili hlavní hrdinové“, <u>B. Rozhovor</u> (10 minut): Na začátku rozhovoru se žáků zeptáme: „Víte, co je to ten dobrý skutek, o kterém tam mluvili Bob a Bobek?“, <u>C. Vyprávění žáků</u> (15-20 minut): Zeptáme se žáků, zda pro ně

	<p>samotné už někdo dobrý skutek vykonal a jak to bylo. Necháme žáky, aby chvíli přemýšleli a pak si vyslechneme jejich příběhy.</p> <p><u>D. Ukázka dobrého skutku ve dvojicích (20–30 minut):</u> Požádáme žáky, aby vytvořili dvojice a ve dvojici nám předvedli příklad dobrého skutku. Upozorníme, že se můžou inspirovat řečenými příběhy, nebo můžou sestavit příběh nový.</p> <p><u>E. Rekapitulace a nakreslení do deníku (20-30 minut):</u> Zrekapitulujeme si předvedené příběhy o dobrém skutku a žáci je navzájem ohodnotí. Nakonec si shrneme, co jsme se naučili a žáci si vyberou jeden dobrý skutek, který si nakreslí do svých deníků.</p> <p><u>F. Zpětná vazba (10 minut):</u> S žáky si zopakujeme, co je to dobrý skutek. Zeptáme se žáků, jestli mají v plánu dělat dobré skutky. Poděkujeme žákům za spolupráci.</p>
Metodické poznámky:	Je třeba vysvětlit žákům, že mohou dělat jen ty dobré skutky, které se nepříčí jejich vlastnímu přesvědčení, zákonům a morálce.
Zdroje, inspirace a odkazy:	Bonton Kids. Bob & Bobek – <i>Kráľci z klobouku – Den dobrých skutků</i> . YouTube [online]. 11. 6. 2014 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OoIWpW9Lkc4

6.2 Druhý týden – Už to umím, už to znám

V druhém týdnu se s žáky zaměříme na znalosti a dovednosti, které se jim mohou hodit nejen při pobytu v přírodě. Naučíme se pár uzlů, které můžeme použít i v běžném životě. Sestavíme si krabičku poslední záchrany a zamotáme si hlavy při šifrování.

6.2.1 První pomoc

Než se s žáky vydáme poznávat dobrodružství přírody je dobré znát alespoň základy první pomoci.

Jako rekreační část dne zvolíme procházku do blízkého parku či lesíku, pokud se v našem okolí les ani park nenachází, tak bude stačit i hřiště nebo školní zahrada. Po příchodu na stanovené místo děti najdou dobře viditelnou krabičku. V této krabičce se bude nacházet dopis s textem:

„O první pomoci si nestačí jen povídat, musíme si ji vyzkoušet. Vylousjte si každý jednu kartičku a rozdělte se do skupin podle druhu zranění, které na kartičce najdete.

A= nevolnosti B= zlomeniny, C= bodnutí hmyzem/uštknutí, D= popálení/pořezání. Hodně štěstí!“

Po ukončení aktivity a návratu do družiny si žáci zapíší a zakreslí získané poznatky do svých deníků.

Název:	První pomoc
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	150 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si vyzkouší základy první pomoci.
Dílčí cíle:	Žáci řeší modelovou situaci Žáci jsou schopni ošetřit zranění podle instrukcí vychovatele Žáci si navzájem pomáhají a spolupracují
Úlohy:	Pokus se ošetřit fiktivní zranění Ošetři fiktivní zranění podle instrukcí Nabídní pomoc spolužákovi, který si neví rady.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	Krabička, kartičky s názvy zranění, kopie běžné lékárničky ze školní družiny
Prostředí:	Les/park
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci chápou důležitost včasné pomoci druhým.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (40 minut): před procházkou se zeptáme žáků, zda již někomu poskytovali první pomoc například při lehkém zranění nebo i ve vážnější situaci a popíšeme si pár základních zranění a jejich ošetření (bodnutí hmyzem, uštknutí hadem, úžeh, bezvědomí, astma, říznutí, a popálení). Následně si s žáky povíme, jaká jsou důležitá telefonní čísla a požádáme je, aby si tyto informace zapsali do svých deníků. <u>B. Procházka</u> (15-20 minut): Vydáme se s žáky na procházku do nedalekého parku či lesíku. Na procházce narazíme na krabičku, ve které po otevření najdeme dopis a kartičky s názvy zranění. <u>C. Rozdělení do skupin a organizace aktivity</u> (10 minut): Každý žák si vylosuje jednu kartičku, která bude představovat jeho zranění. Rozdělíme děti do čtyř skupin, podle vylosovaného zranění (zlomeniny, nevolnosti, bodnutí hmyzem/uštknutí, popálení/pořezání). Dvě skupiny jsou zranění a dvě skupiny ošetřují,

	<p>v další fázi se skupiny prohodí.</p> <p><u>D. 1. fáze ošetřování</u> (10-15 minut): Skupinu A ošetřuje skupina B a skupina D ošetřuje skupinu C.</p> <p><u>E. Zpětná vazba k ošetření v 1. fázi</u> (10 minut): Žáci vysvětlí, jak ošetřili jednotlivá zranění a společně opravíme případné nedostatky.</p> <p><u>F. 2. fáze ošetření</u> (10-15 minut): Skupina A ošetřuje skupinu B, skupina C ošetřuje skupinu D.</p> <p><u>G. Zpětná vazba k ošetření ve 2. fázi</u> (10 minut): totožné s bodem E.</p> <p><u>H. Závěrečná zpětná vazba k aktivitě</u> (15 minut)</p> <p><u>I. Návrat do družiny a zapsání poznatků do deníku</u> (30 minut)</p>
Metodické poznámky:	<p>Doma si připravte kartičky s názvy zranění a krabičku do které je umístíte.</p> <p>Je třeba dbát na dostatečné personální zajištění podle počtu žáků. Během řešení fiktivních zranění je třeba častěji žáky kontrolovat, aby byla zajištěna dostatečná bezpečnost.</p> <p>Při aktivitě je třeba dbát na individuální přístup ke všem žákům.</p> <p>Pro nastudování problematiky doporučuji Standardy první pomoci od Českého červeného kříže, které jsou dostupné na oficiálních stránkách Českého červeného kříže na adrese</p>
Zdroje a inspirace a odkazy:	<p>Inspirováno hrou: Pampeliška. <i>Malomocní</i>. Hranostaj.cz [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.hranostaj.cz/hra1284</p> <p>Kolektiv autorů. Standardy první pomoci. Český červený kříž: Oficiální stránky Českého červeného kříže [online]. [cit. 2022-03 26]. Dostupné z: https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/standardy/standardy-prvni-pomoci-2017.pdf</p>

6.2.2 Krabička poslední záchrany

Krabička poslední záchrany neboli KPZ, je malá krabička, do které se dá schovat spousta užitečných věcí, které se dají využít na rozdělání ohně nebo na přišití utrženého knoflíku (Adamcová a kol., 2019, s. 43). S žáky si takovou krabičku sestavíme také, ale nejdříve musíme najít vše, co do ní patří. K tomu abychom vše našli nám pomůže hra na Šipkovanou.

Název:	KPZ
---------------	-----

Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	135 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci objasní využití krabičky poslední záchrany.
Dílčí cíle:	<p>Žáci naleznou předměty do krabičky poslední záchrany pomocí hry</p> <p>Žáci popíší obsah krabičky poslední záchrany a jeho využití</p> <p>Žáci vysvětlí vlastními slovy využití krabičky poslední záchrany</p> <p>Žáci naslouchají pokynům vychovatele a řídí se jimi.</p> <p>Žáci si vyzkouší naskládat všechny komponenty do připravené krabičky.</p>
Úlohy:	<p>Řid'te se šípkami a hledejte papírové krabičky.</p> <p>Při rozbalování krabiček se řid'te pokyny vychovatele.</p> <p>Popište, k čemu slouží jednotlivé komponenty.</p> <p>Vysvětlete vlastními slovy, k čemu můžeme využít krabičku poslední záchrany.</p> <p>Naskládejte všechny komponenty do připravené krabičky.</p>
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	Vybavení KPZ = zavírací nožík, zápalky a škrtačko, březová kůra, svíčka, jehla a nit, knoflík, špendlík, zavírací špendlík, provázek, písťalka, tužka a papír, náplast, obvaz, 50 Kč v drobných mincích, křída, hroznový cukr (Skaut: TERMITI 33. [online]), křída, krepový papír, papírové krabičky, uzavíratelná plastová krabička (na uložení věcí ze seznamu KPZ).
Prostředí:	Venkovní prostředí, vhodné na procházku a ukrytí předmětů
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci spolupracují při hledání předmětů.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (5 minut): Zahájíme aktivitu slovy: „Už si umíte v přírodě poradit se zraněními, ale mohou nastat i jiné situace, ve kterých budete potřebovat i něco více než vědomosti. Uvidíme, jestli nás dnešní procházka o něco obohatí.“</p> <p><u>B. Hra</u> (30-60 minut, podle stanovené délky trasy): Vyrazíme s žáky na procházku v blízkém okolí. Po cestě se budeme orientovat podle šipek z křída, které budou nakresleny na cestě. Vždy po určité vzdálenosti narazíme na pásek krepového papíru. V jeho okolí bude vždy pečlivě uschovaný komponent v papírové krabičce. Některé komponenty mohou být vydávány za splnění úkolu. Po projití celé trasy a získání všech komponentů se s žáky vrátíme do školní</p>

	<p>družiny.</p> <p><u>C. Poučení o bezpečnosti při manipulaci s komponenty KPZ</u> (5 minut): Před otevřením krabiček poučíme žáky, že v krabičkách se mohou nacházet různé předměty, které mohou při neopatrné manipulaci způsobit zranění, proto je vhodné chovat se co možná nejvíce opatrně, ohleduplně a dodržovat pokyny vychovatele.</p> <p><u>D. Otevírání krabiček s komponenty a vysvětlení jejich využití</u> (15–20 minut): Společně s žáky postupně otevřeme každou krabičku. Po otevření si vždy vysvětlíme využití předmětu v ní. Nejprve necháme hádat žáky a teprve potom dovysvětlíme případné nejasnosti ve využití předmětu. Na závěr zopakujeme, jak s touto věcí bezpečně zacházet.</p> <p><u>E. Sestavení KPZ</u> (15-30 minut, podle množství krabiček a komponentů): Žáci si vyzkouší naskládat všechny komponenty do připravené krabičky tak, aby ji mohli pohodlně uzavřít. Žáky přitom rozdělíme na skupiny po třech členech, aby si každý mohl vyzkoušet krabičku zabalit.</p> <p><u>F. Závěrečná zpětná vazba</u> (15 minut): Na závěr žáci popíší vlastními slovy, kdy by mohli oni osobně krabičku využít a zda si myslí, že se jim znalost této krabičky může hodit do budoucna. (Tímto si ověříme, zda se žákům zdá tato aktivita užitečnou). Nakonec žákům nabídneme, že si součásti KPZ mohou zapsat nebo zakreslit do svých deníků, aby měli tento seznam snadno dostupný a mohli si krabičku zhotovit doma.</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>V případě deštivého počasí doporučuji aktivitu vyměnit za některou z aktivit následujících, mohlo by dojít ke smazání šipek deštěm nebo rozmočení komponentů.</p> <p>V rámci zabezpečení předmětů proti krádeži je vhodné vyslat druhého vychovatele před zahájením hry, který bude ukrývat komponenty těsně před příchodem žáků.</p> <p>Domácí příprava: Je vhodné mít všechny komponenty a krabičku alespoň třikrát, aby se žáci mohli rychleji střídat při balení krabičky.</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p><i>Vybavení KPZ</i>. Skaut: TERMITI 33. skautský oddíl Hradec Králové [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: http://www.termitihk.cz/skautska-teorie/vybaveni-kpz/</p>

6.2.3 Uzlování

Součástí skautské výchovy je také získávání různých dovedností. Jednou z těchto dovedností je práce s uzly. Uzly ovšem můžeme využít v praktickém životě. O tom se přesvědčí i naši žáci v následující aktivitě.

Název:	Uzly
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	100 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci umí svázat jeden základní uzel a znají jeho využití.
Dílčí cíle:	Žáci zkusí vázat základní uzly a znají jejich využití. Žáci využijí v praxi jeden uzel. Žáci nakreslí uzly do svých deníků. Žáci společně vyrobí závěsnou houpačku na školní zahradu.
Úlohy:	Uvaž uzly podle návodu. Jeden uzel zkus využít v praxi. Nakresli si alespoň jeden uzel do svého deníku, napiš jeho název a způsob využití. Vyrobte společně závěsnou houpačku na školní zahradu.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	Uzlovačka nebo jinou silnější pletenou šňůru pro každého žáka anebo alespoň do dvojice, 2x silné lano o délce minimálně 4 metry, prkno na houpačku se čtyřmi dírami na provlečení lana (objednané u odborníka)
Prostředí:	školní zahrada, školní družina, vhodné místo na zavěšení houpačky.
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci se učí spolupracovat. Navzájem si pomáhají.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10 minut): Zeptáme se žáků, zda ví, co musí umět každý horolezec. (narážíme tím na vázání uzlů). Pokud žáci správně odpoví, že musí umět vázat uzly, nabídneme jim možnost se pár uzlů naučit. Nezapomeneme uvést pár příkladů užití uzlů v praxi. <u>B. Společné vázání uzlů</u> (20-30 minut): Před zahájením aktivity ukážeme žákům, jak uvázat tři základní uzly. Vytiskneme návody na tyto tři základní uzly a do dvojice dáme žákům za úkol pokusit se je uvázat. Pokud se jim to povede, prohodí si návod s jinou dvojicí tak, aby si nakonec všichni měli šanci vyzkoušet všechny tři uzly. Po uvázání všech uzlů si s žáky sedneme, zeptáme se jich, jak se jim

	<p>uzly vázaly, co se jim dařilo a co se jim naopak nedařilo</p> <p><u>C. Příklady užití uzlů v praxi</u> (10 minut): Zeptáme se žáků, zda odhadnou, na co se který ten uzel dá využít. Poté objasníme případné nejasnosti a přesuneme se k dalšímu úkolu.</p> <p><u>D. Poučení o bezpečnosti práce</u> (10 minut): Poučíme žáky o bezpečnosti práce s lanem a objasníme, že na zhotovenou houpačku nesmí nikdo bez dovození vychovatele, aby nedošlo k úrazu.</p> <p><u>E. Uvázání houpačky</u> (20 minut): Na upevnění houpačky ke stromu použijte trojitý Prusíkův uzel (Costantino, 2006, s. 138-139) a na upevnění dřeva na lano použijte dvojitý Refový uzel (Costantino, 2006, s. 94-95), tak že každý konec lana protáhnete jednou dírou a zespod houpačky uvážete zmiňovaný uzel. Nejprve necháme žáky, aby si oba uzly vyzkoušeli mimo houpačku, poté společnými silami houpačku uvážeme.</p> <p><u>F. Zkouška houpačky</u> (5 minut): Houpačku by měl nejprve vyzkoušet vychovatel. Nejprve se na ni pouze posadíme, pokud slyšíme praskání, nebo cítíme, že lano povoluje, musíme znovu zopakovat celý proces uvázání houpačky. Pokud se zvládne vychovatel bezpečně zhoupnout, je možné na houpačku pustit žáky.</p> <p><u>G. Závěrečná zpětná vazba</u> (15 minut): Žáků se zeptáme: „Co se vám na dnešní aktivitě líbilo, co vás naopak nezaujalo a jaký z toho máte pocit. Nezapomeneme žákům poděkovat za práci</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>Před zahájením výroby houpačky se ujistěte, že máte na pozemku školy dostatečně kvalitní místo pro upevnění houpačky. Pokud takové místo nenajdete, raději výrobu houpačky vynechte.</p> <p>DŮLEŽITÉ: Před výrobou samotné houpačky a zavěšením na vybrané místo se poraďte s odborníkem o kvalitě materiálů a zvoleném postupu.</p> <p>Pokud děti žáky nechcete o tento výrobek ochudit, můžete místo houpačky pro žáky vyrobit závěsný květináč, podle stejného postupu. Prkno na houpačku i s dírami nechte zhotovit u odborníka.</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p>CONSTANTINO, Maria. 2007. <i>Uzly</i>. Frýdek-Místek: Alpress, s. r. o. ISBN 978-80-7362-375-3</p>

6.2.4 Šifrování

Jednou z dalších dovedností skautů je ovládnání různých šifer, kódů a znaků. Cílem této aktivity není naučit žáky Morseovu abecedu na zpměti, ale pouze poukázat na existenci různých druhů takových šifer a užít si s nimi zábavu.

Název:	Šifrovaný závod
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci rozluští šifry a získají poklad.
Dílčí cíle:	Žáci rozluští šifry. Žáci hrají podle pravidel. Žáci si navzájem pomáhají a spolupracují.
Úlohy:	Najděte stanoviště a rozluštěte šifry Dbejte pokynům vychovatele Dodržujte pravidla hry
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	šifry a nápovědy k nim, papíry a tužky, zámek s číselným kódem (7983), uzavíratelnou krabicí na petlici, komponenty na stanoviště (papírová čísla, která po seřazení spojí název číslice; název číslice v Morseově abecedě a nápověda k rozluštění; obrázky ovoce a zeleniny, zelenina má na zadní straně puzzle, které po složení ukáže číslovku; obrázek s květinami, ve kterém je ukryto číslo)
Prostředí:	školní družina
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci dodržují zásady fair-play.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (5 minut): Na tabuli napíšeme zprávu v „číselné šifře“ (Hubáček, 1996, s. 169). Požádáme žáky, zda vám pomůžou tuto šifru rozluštit. Číselná šifra: 27-23-13-01-04-13-10 11-20-21-05 21-16 07-19-01-21-22-13-22-11-10. V překladu: Zvládli jste to, gratuluji. <u>B. Rozdělení do skupin</u> (5 minut): Žáky rozdělíme do čtyř skupin. <u>C. Vysvětlení pravidel</u> (10 minut): Aby žáci rozluštili nápis na tabuli, musí získat čtyřmístný kód, který jim pomůže otevřít zámek. K získání čísel ke kódu musí splnit úkoly a rozluštit další šifry, který tým bude první, ten vyhrává. <u>D. Hra</u> (30-40 minut): Stanoviště jsou rozmístěna, dle možností,

	<p>po školní družině a na chodbě. Stanoviště jsou jasně označena čísly 1-4..</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. stanoviště – Papírová čísla seřadte čísla, jak jdou za sebou. (když čísla seřadí správně uvidí nápis s názvem první číslovky). (viz příloha č. 1) 2. stanoviště – Morseova abeceda. Po přeložení nápisu se objeví název druhé číslovky. (k dispozici mají i tabulku s nápovědou). 3. stanoviště – Ovoce a zelenina. Obrázky ovoce a zeleniny. Vše, co je zelenina, otočte obrázkem dolů. (Po otočení veškeré zeleniny získají puzzle. Když ho správně poskládají, získají třetí číslovku. (viz příloha č. 2) 4. stanoviště – Obrázek s květinami. V obrázku je ukryto poslední číslo, stačí ho najít. (viz příloha č.3) <p>Když získají všechny čtyři čísla, může skupinka otevřít zámek a vzít z krabice nápovědu k vyřešení šifry na tabuli. Poté skříňku uzamkneme, ať může kód zadat další skupina. Nápověda je v krabici pro každou skupinu jedna. Nakonec rozdělíme týmům body podle pořadí.</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba</u> (10 minut): Zeptáme se žáků na jejich pocity, co se jim líbilo, co jim šlo. Nakonec nabídneme objasnění a seznámení s šiframi, se kterými se při hře potkali.</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>Je třeba dbát na zvýšenou bezpečnost při přemísťování žáků mezi stanovišti.</p> <p>Domácí příprava: vytisknout tabulku s Morseovou abecedou, nachystat šifry, nápověda k číselné šifře (př. „Každé písmeno má své číslo“, nebo můžete rovnou přidat celou číselnou šifru.).</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p>Morseova abeceda. <i>Morseova abeceda</i> [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: http://morseovaabeceda.cz/</p> <p>HUBÁČEK, Milan. Šifry. HUBÁČEK, Milan. <i>Skautská stezka: I. Stupeň</i>. 1996. Brno: Javor. s. 168-170. ISBN 80-900948-9-9.</p>

6.3. Třetí týden – Známe a ochraňujeme svět kolem nás

Ve třetím týdnu našeho programu se s žáky zaměříme na přírodu a orientaci v různých formách. Nejprve se zorientujeme v okolí školní družiny podle vlastnoručně vytvořených map. Další den bude zaměřen na turistické značky, s žáky se vydáme na nevšední výlet. Pro

respektující pohyb v přírodě je třeba, aby žáci znaly hodnotu a krásu přírody a vážili si ji. S žáky nepomineme ani na ochranu přírody.

6.3.1 Orientace na mapě

Na světě existuje jistě spousta map, ale my si s žáky vytvoříme vlastní mapu. Při procházce zaznamenáme důležité body v okolí naší školní družiny. Vlastní mapu si následně vyvěsíme ve školní družině. Malou kopii této mapy dostane každý žák do svého deníku.

Název:	Mapa
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci nakreslí mapu okolí školní družiny, na mapě zaznamenají důležité body.
Dílčí cíle:	Žáci nakreslí, za asistence vychovatele slepou mapu okolí ŠD podle předlohy na online mapách. Žáci přikreslí do mapy důležitá místa, na která narazí během procházky. Žáci vymalují mapu dle svých představ.
Úlohy:	Nakreslete slepou mapu okolí podle předlohy Přikreslete do slepé mapy důležitá místa, na které při procházce narazíte (zastávku, obchod, lékaře, poštu,...) Vymalujte mapu podle svých představ, aby vypadala jako skutečná.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	mapa okolí školní družiny (stačí online verze), tvrdý papír formátu A3, tužky, pravítka, pastelky, fixy.
Prostředí:	školní družina, blízké okolí školní družiny
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci spolupracují.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10 minut): „Začneme otázkou: Znáte dobře okolí školní družiny?“, „Víte předně kde co je?“, „Už se vám někdy stalo, že jste si nemohli vzpomenout, kde se nachází nějaké místo v okolí školní družiny?“. Po každé položené otázce necháme žáky odpovídat. Na konci těchto tří otázek doplníme: „Víte, co vám může pomoci, když

	<p>si nevíte rady s orientací v prostoru?“. „Pomůže nám mapa a my si jednu mapu dnes vytvoříme.“.</p> <p>B. Rozdělení úkolů (5 minut): Není technicky možné, aby celá družina vytvářela jednu mapu, proto je třeba, vytvořit skupiny a zhotovit více map. Minimální počet žáků na 1 mapu jsou 3, maximální 6, aby se nestalo, že dojde k nezapojení některých žáků do aktivity. Úkoly při tvorbě mapy jsou následující: Nakreslit slepou mapu, zaznačit a nakreslit důležité body v mapě a dokreslit mapu k barevnosti. Necháme žáky, ať si sami zvolí strategii tvorby mapy.</p> <p>C. Tvorba slepé mapy (15 minut): Podle online verze mapy nakreslí žáci slepou mapu okolí (převážně cesty a zastavěné oblasti).</p> <p>D. Procházka a zakreslování důležitých bodů (40-50 minut): Na procházce žáci zaznačí do mapy důležitá místa, na která narazí. Na konci procházky doporučuji zahrát pohybovou hru, pro uvolnění žáků.</p> <p>E. Dokreslování mapy (15-20 minut): V poslední fázi žáci mapu vybarví a dozdobí dle své libosti.</p> <p>F. Zpětná vazba (10 minut): V rámci zpětné vazby vystavíme vytvořené mapy ve školní družině a společně si je ohodnotíme. Mapy následně vyfotíme a vytištěné kopie dáme žákům na nalepení do deníku.</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>Dbejte na vyváženost týmů. Úkol by mohl být pro tým složený pouze z žáků první třídy velmi náročný.</p> <p>Domácí příprava: trasa procházky, aby nebyla vynechána žádná důležitá místa.</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p>/</p>

6.3.2 Určení severu pomocí přírody

I když v dnešní době existují obrovské technologické vychytávky, nejde se na ně spolehnout v každé situaci. Může se stát, že se nám telefon vybije a jinou techniku s sebou mít v lese nebudeme. V takové situaci přichází na řadu naše vlastní schopnosti. Rozhodně není na škodu umět se v přírodě orientovat pouze podle svých očí. Žáci si při této aktivitě vyzkouší, jak určit sever bez pomoci technologií. Když známe sever, můžeme určit i ostatní světové strany a snadněji se v přírodě orientovat.

Název	Kudy na sever?
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	115 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si vyzkouší určit sever bez použití technologií.
Dílčí cíle:	Žáci znají světové strany a jejich rozmístění. Žáci znají některé způsoby určení severu. Žáci si vyzkouší určit sever. Žáci si své poznatky zapíšou a zakreslí do deníku.
Úlohy:	Vyjmenujte, jaké existují světové strany. Ukažte světové strany na mapě České republiky. Vyjmenujte některé způsoby určení severu. Zkuste podle dostupných zdrojů určit sever. Zapište nebo zakreslete si způsoby určování severu do deníku.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	kompas, mapa České republiky, deníky, tužky, pastelky, dataprojektor a výukové video
Prostředí:	školní družina, les nebo jiné přírodní prostranství (opuštěný jehličnatý strom, pařez, ...)
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci si navzájem pomáhají.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10-15 minut): Pro motivaci pustíme žákům výukové video od Markéty Machaté: Světové strany, které je dostupné online na YouTube (Machatá, [online], 2020). Po skončení videa si s žáky zopakujeme informace, které video obsahovalo. Následně se zeptáme žáků, zda ví, jakými způsoby lze určit sever. Nabídneme jim, že jim tyto způsoby ukážeme. <u>B. Přednáška</u> (10-15 minut): Ukážeme žákům, jakými způsoby jde určit sever a kdy tyto způsoby uplatnit (způsobů je několik: obrázky, prezentace, nechat žáky pracovat s internetem a vyhledat tyto způsoby). <u>C. Procházka a praktické ukázky</u> (40-50 minut): Nabídneme žákům ověření získaným znalostí přímo v terénu. Vydáme se na procházku. Ideálním místem je les, ale může nám postačit i park, kde je alespoň jeden pařez. S sebou na procházku vezmeme kompas (postačí i v telefonu), abychom mohli tvrzení žáků potvrdit. Na konci procházky doporučuji zahrát pohybovou hru.

	<p><u>D. Zapsání/zakreslení do deníků</u> (20 minut): Po návratu z procházky si žáci své poznatky zapíší a zakreslí do svých deníků, aby o informace nepřišli.</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba</u> (10-15 minut): Ve zpětné vazbě se nejdříve zeptáme žáků, zda se jim aktivita líbila a zda ví, kdy můžou tyto znalosti použít. Nakonec si shrneme získané poznatky a poděkujeme jim za spolupráci.</p>
Metodické poznámky:	<p>Pokud se ve vašem okolí nenachází žádná přírodní oblast, ve které lze zkoušet určovat sever, můžete vytisknout fotografie z internetu (letokruhy na pařezu, mech na stromě, sníh na kopci, hustota stromu na jedné straně apod.), rozmístit je po družině a nechat žáky rozhodovat, kdy lze určit sever a kdy nikoliv: Ovšem vždy je lepší přirozená cesta.</p>
Zdroje a inspirace a odkazy:	<p>MACHATÁ, Markéta. <i>Výukové video: Světové strany</i>. YouTube [online]. 25. 4. 2020 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=92fM7gZSv9M</p> <p>HUBÁČEK, Milan. 1996. <i>Skautská stezka 1.stupeň</i>. Brno: JAVOR. ISBN 80-900948-9-9</p>

6.3.3 Krásy přírody

Skauti se často pohybují v přírodě, proto je třeba aby o ni správně pečovali a znali její hodnotu a krásu. V této aktivitě si žáci vyzkouší krásu přírody vnímat a zachytit.

Název:	Oceňme přírodu
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	110 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci zkouší vnímat přírodu všemi smysli.
Díličí cíle:	<p>Žáci se chovají v přírodě ohleduplně.</p> <p>Žáci tiše vnímají okolní přírodu.</p> <p>Žáci zachycují krásu přírody do svých deníků.</p>
Úlohy:	<p>Chovejte se ohleduplně.</p> <p>Tiše se usadte, zavřete oči a zaposlouchejte se do zvuků přírody.</p> <p>Zvolte si kresbu, psaní nebo jiný prostředek a zachyťte přírodu kolem vás.</p>

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	deníky, tužky, propisky, pastelky, fixy
Prostředí:	les, louka, park
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci si váží přírody a oceňují její krásu.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (10 minut): Zeptáme se žáků na tři otázky: „Co je nejkrásnější na světě? Co potřebujeme k životu? Co můžeme vnímat všemi smysly“ Odpovědi budou různé. Pro nás je důležité, vypíchnout ty, které souvisí s přírodou. Postupným brainstormingem se s žáky dostaneme ke slovu příroda. Následně nabídneme, aby se žáci vydali s námi poznávat krásu přírody.</p> <p><u>B. Procházka</u> (20-30 minut): Při procházce zkusíme žáky upozorňovat na nejrůznější přírodní zvláštnosti, které po cestě potkáme. Například: barva rostlin, zkroucení větví, tvary mraků na obloze a podobné.</p> <p><u>C. Zdůraznění hodnoty přírody</u> (10 minut): Po příchodu na místo se s žáky posadíme a zahájíme další brainstorming na téma, co nám dává příroda a bez čeho nemůžeme žít. Cílem je, aby si žáci uvědomili, že vše, co potřebujeme k životu nám dává příroda.</p> <p><u>D. Tiché vnímání přírody</u> (10 minut): Požádáme žáky, aby se pohodlně usadili v kroužku zády k sobě, aby se navzájem nerozptylovali a po dobu jedné minuty v naprosté tichosti vnímali pouze přírodu. Zároveň si zkusí zapamatovat, co nejvíce věcí je během vnímání napadne. Po skončení limitu dostanou čas, aby si zapsali všechny své poznámky. Následně po jednom řeknou, čeho si během té minuty všimli.</p> <p><u>E. Zachycení přírody</u> (20 minut): Když už známe vše, čeho si žáci všimli, požádáme je, aby si vybrali jeden či více okamžiků, kterých si všimli a ty pak znázornili buďto kresbou, psaným textem či jinou formou do svého deníku.</p> <p><u>F. Presentace zachycení</u> (10-15 minut): Po skončení zachycování nám žáci, kteří chtějí odprezentují, co zachycovali, jakou formou a proč si vybrali zrovna tento moment.</p> <p><u>G. Závěrečná zpětná vazba</u> (10-15 minut): Ve zpětné vazbě nejprve poděkujeme žákům za spolupráci a následně se jich zeptáme, co pro ně znamená příroda. Dozvíme se tak, jestli v žácích tato aktivita něco</p>

	zanechala.
Metodické poznámky:	Snažte se vybrat místo v přírodě, které je co nejméně rušené okolními jevy.
Zdroje a inspirace a odkazy:	/

6.3.4 Chráníme přírodu

Téma ochrana přírody je čím dál více aktuální, proto není divu, že tato aktivita patří i do skautských činností. Skautský zákon jasně říká: „Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských“ (Adamcová a kol., 2019, s.2). Žáci již v předchozí aktivitě poznali krásu přírody a v této se zaměříme na její ochranu.

Název:	Pomozme přírodě
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci znají hodnotu přírody.
Dílčí cíle:	Žáci umí třídit odpad. Žáci sledují množství odpadků mimo kontejnery ve svém okolí. Žáci při procházce čistí přírodu. Žáci vyrábí vlastní kontejnery na tříděný odpad z kartonových krabic.
Úlohy:	Při procházce si všimněte, zda a kolik odpadu se povaluje přírodě ve vašem okolí. Roztříd'te správně odpad podle materiálů. Vyroberte si do školní družiny vlastní kontejnery na tříděný odpad z kartonových krabic.
Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti:	Odpadkové pytle, hygienické/pracovní rukavice, papírové krabice větší velikosti, temperové barvy, papíry A4, fixy, štětce, lepidlo, nůžky
Prostředí:	les/park a školní družina
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci chrání přírodu a chápou její důležitost.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10-20 minut): Zahájíme větou: „My už krásu přírody a její hodnotu známe, ale spousta lidí si ji stále neuvědomuje a přírodu ničí. Víte čím mohou lidé ničit přírodu?“. Následně s dětmi

	<p>zabředneme debatu na téma ochrana přírody.</p> <p><u>B. Procházka se sběrem odpadu (20-30 minut):</u> Navrhne žákům procházku po okolí, při které se podíváme, jak jsme na tom s ochranou přírody v našem městě/vesnici. Při procházce s sebou má vychovatel pytle na odpadky a hygienické rukavice. Případné odpadky sbírá pouze vychovatel tak, aby si její žáci všimli a pouze necháme na dobrovolnosti žáků, zda se budou chtít přidat. V tom případě dáme žákovi rukavice a pytel na odpad.</p> <p><u>C. Roztřídění odpadu do kontejnerů (10 minut):</u> Nalezené odpadky po procházce vytrídíme do kontejnerů na tříděný odpad. Necháme vždy žáky určit, který odpad patří, do kterého kontejneru.</p> <p><u>D. Výroba vlastních kontejnerů do družiny (30-40 minut):</u> Po návratu do družiny navrhne žákům, že si můžeme vyrobit vlastní kontejnery na tříděný odpad, a tak chránit přírodu i v družině. Rozdělíme žáky do tolika skupin, kolik kontejnerů chceme vyrábět. U výroby jsme žákům k dispozici. Každý kontejner natrou alespoň z části příslušnou barvou a doplní o nápis.</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba (10 minut):</u> Na konci aktivity poděkujeme žákům za odvedenou práci. Prohlédneme si společně všechny kontejnery a zopakujeme si, co do daného kontejneru patří a co ne. Aktivitu můžeme završit příslibem, že se pokusíme chránit přírodu, jak to jen jde.</p>
Metodické poznámky:	Upozorněte žáky, že v případě, kdy narazí na nebezpečný odpad (sklo, kov,...), tak vás musí upozornit a vy odpad vezmete. Dbejte na zvýšenou hygienu žáků během a po návratu z procházky.
Zdroje a inspirace a odkazy:	/

6.4 Čtvrtý týden – Vyrážíme na výlet

Před námi je poslední týden našeho měsíčního dobrodružství. Žáci se toho již hodně naučili a od závěru je dělí posledních pár výzev. V tomto týdnu se žáci naučí, jak si správně zabalit batoh na vícedenní výpravu do přírody. Postaví si přístřešek v přírodě, tak aby na ně nepřelo. Naučí se rozpoznat, na čem si můžou v přírodě pochutnat a čemu se vyhnout. Vyzkouší si, jak bezpečně nachystat ohniště a rozdělat oheň.

A na závěr je bude čekat ukončení celého měsíce a završení jejich měsíčního dobrodružství přespáním ve školní družině. Uvaří si večeři na ohništi z předchozího dne, posedí u ohně, zazpívají si písničky a nebude chybět ani stezka odvahy.

6.4.1 Balení batohu na třídní výpravu do přírody

Správné zabalení batohu, je důležitou součástí každého dobrodružství, a to nejen v přírodě. Pokud zabalíme batoh nesprávně, bude nás po cestě tlačit a převažovat. Je také důležité, aby si děti uměly sami zabalit batoh právě proto, aby měly přehled o tom, kde a jak mají zabalené věci a nemusely kvůli maličkosti vybalit celý batoh, aby ji našly.

Po relaxační činnosti vejde do družiny s batohem na zádech a v ruce budeme mít věci, které chceme do batohu zabalit. Tyto věci položíme na koberec a poprosíme žáky, aby si sedli do kroužku kolem těchto věcí.

Název:	Balení batohu na třídní výpravu do přírody
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci jsou schopni efektivně zabalit batoh.
Dílčí cíle:	Žáci vysvětlí postup balení batohu. Žáci zabalí batoh. Žáci spolu komunikují. Žáci si navzájem pomáhají a spolupracují.
Úlohy:	Vysvětlíte, v jakém pořadí a jakým způsobem balíme věci do batohu. Zabalte věci do batohu. Projděte s batohem na zádech překážkovou dráhu.
Pomůcky a materiál k činnosti:	turistický batoh, obsah turistického batohu (spací pytel, karimatka na spaní, oblečení na tři dny, hygienická taštička, stan, lékárnička, KPZ, zavírací nožik, léky, láhev na vodu, hliněný ešus). Dle možnosti je ideální mít tyto věci nachystané alespoň 2x a vícekrát, aby mohlo pracovat více žáků najednou.
Prostředí:	Školní družina
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci spolupracují a navzájem si pomáhají ke splnění stanoveného úkolu.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (15 minut): „Co už jsme se za tento měsíc ve školní

	<p>družině naučili?“. Po krátkém rozhovoru pokračujeme otázkou: „Co myslíte, že je ještě důležité umět, než se vydáme přespávat do přírody?“. „Je třeba si umět správně zabalit batoh tak, aby nám nic nechybělo a aby se nám batoh dobře nesl i několik kilometrů.“</p> <p><u>B. Zjištění dosavadních znalostí s problematikou (15 minut):</u> Aktivitu můžeme zahájit slovy: „Kdo z vás umí takový velký batoh zabalit tak, aby se mu tam vešli všechny tyhle věci?“. Následně necháme případné dobrovolníky batoh opravdu zabalit, podle jejich vůle. Společně s žáky zkontrolujeme, jak dobrovolníci zabalili batoh a budeme se jich doptávat např.: „Proč jste umístili tuto věc, právě na tohle místo?“</p> <p><u>C. Přednáška (10 minut):</u> Vychovatel/ka před dětmi zabalí batoh a u toho objasní, proč konkrétní komponenty umísťuje právě takto a v čem to může být užitečné.</p> <p><u>D. Závod (20 - 30minut):</u> Žáky rozdělíme do vyrovnaných skupin po cca pěti členech. Úkolem každého týmu bude zabalit správně podle předchozí přednášky věci do batohu a po jednom s tímto batohem projít překážkovou dráhu. Tým, který tuto výzvu zvládne nejrychleji, vyhrává závod a jeho členové získávají body do celoměsíčního bodování.</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba (15 minut):</u> S žáky zhodnotíme, která část úkolu byla nejtěžší a která je nejvíce bavila. Nakonec poděkujeme žákům za spolupráci.</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>Pokud máme k dispozici více batohů, může závod proběhnout u více skupin najednou.</p> <p>Při závodění musíme dbát na bezpečnost a překážky přizpůsobit prostoru a schopnostem žáků.</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p>PERUTKOVÁ, Barbora. <i>Jak sbalit krosnu na skautský tábor</i> TIPY & TRIKY. YouTube [online]. 22.7.2020 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=mYi8ob778kc</p>

Obrázek:

Obr. 2. Balení.

Zdroj: vlastní, skautská schůzka.

6.4.2 Stavění přístřešku

Tato aktivita je vhodná spíše pro školní družiny, které mají ve své blízkosti les. Je mi jasné, že mnoho družina takové možnosti nemá. Pokud ovšem máte ve své družině možnost vypravit se s žáky do lesa a postavit přístřešek ve skutečné velikosti, tak směle do toho. Určitě je to lepší varianta. V této variantě žáci postaví pouze modely takovýchto přístřešků, ale zato se naučí správně postavit turistický stan tak, aby ho neodfoukl vítr. Přístřešek z přírodních surovin postavíme společně v malé verzi na školní zahradě. Následně si žáci v malých skupinách postaví přístřešek dle svých představ.

Název:	Přístřešek
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	120 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci postaví jednoduchý přístřešek z přírodních zdrojů.
Dílčí cíle:	Žáci si vyrobí model přístřešku z přírodních surovin dle návodu. Žáci si vyrobí model přístřešku z přírodních surovin dle vlastní fantazie. Žáci si nakreslí postavený model do svých deníků. Žáci postaví na školní zahradě turistický stan podle návodu.
Úlohy:	Postavte malý model přístřešku z přírodních surovin podle návodu. Postavte malý model přístřešku z přírodních surovin.

	<p>Nakreslete postavený model do svého deníků.</p> <p>Postavte na školní zahradě stan.</p>
Pomůcky a materiál k činnosti:	Přírodní materiály na postavení modelů přístřešků, deníky, tužky, dataprojektor, video, turistický stan
Prostředí:	školní družina, školní zahrada
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci rozvíjí svou kreativitu.
Časový plán:	<p><u>A. Motivace</u> (15 minut): Jako motivace nám může opět posloužit video, které je dostupné na YouTube (Základní techniky přežití v přírodě, [online], 2014). Na jeho základě s žáky vybereme stavbu, kterou si pak společně postavíme.</p> <p><u>B. Sběr materiálu a stavbu modelů</u> (30 minut): Na školní zahradě či v parku si žáci nasbírají potřebné přírodniny na stavbu malého přístřešku.</p> <p><u>C. Stavba malého přístřešku</u> (30-50 minut): V první fázi postavíme model jednoho typu přístřešku, který byl znázorněn na videu. Následně žáci postaví model přístřešku podle svých představ. Fantazii se meze nekladou.</p> <p><u>D. Prezentace přístřešků</u> (15-20 minut): Každá skupina odprezentuje svůj přístřešek. Jak je sestaven, co se v něm nachází a jak ho lze využít. Mohou přidat i název přístřešku.</p> <p><u>E. Překreslení zhotovených přístřešků do deníků</u> (15-20 minut): Zhotovené přístřešky žáci překreslí do svých deníků.</p> <p><u>F. Závěrečná zpětná vazba</u> (10-15 minut): Poděkujeme žákům za aktivitu a zeptáme, co se jim na aktivitě líbilo, co je bavilo a co naopak pro ně nebylo atraktivní. Na závěr se můžeme žáků zeptat, zda si plánují vyzkoušet postavit přístřešek i v běžné velikosti.</p>
Metodické poznámky:	Protože je tato aktivita méně pohybově náročná, doporučuji před sběrem materiálu zapojit pohybovou hru venku.
Zdroje a inspirace a odkazy:	<p><i>Základní techniky přežití v přírodě</i> – Basic survival techniques in the wild. <i>YouTube</i> [online]. 20. 5. 2014 [cit. 2022-03-27].</p> <p>Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=TA0r3zIONUw</p> <p>KAŇKA, Vladimír. <i>Základní techniky přežití v přírodě – multimediální materiál</i>. Ústí nad Labem, 2014. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Pedagogická fakulta</p>

6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda

Při přežití v přírodě je důležité se orientovat v dostupných potravinách a jejich požitelnosti. S žáky si zábavnou a aktivní formou vyzkoušíme rozeznat které rostliny a jejich plody jsou jedné a které by nám naopak mohli pořádně ublížit.

Název:	Jedlá a nejedlá příroda
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	110 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci hrají hru, při které rozeznávají jedlé a nejedlé plody lesa.
Dílčí cíle:	Žáci získávají zkušenost s jedlými a nejedlými rostlinami a plody. Žáci hledají kartičky s obrázky rostlin a plodů. Žáci se rozhodují, zda jsou rostliny a plody na obrázcích jedlé, či nikoli. Žáci nosí kartičky na připravená stanoviště.
Úlohy:	Hledejte kartičky s obrázky rostlin a plodů. Rozhodněte, zda je rostlina na obrázku jedlá či nejedlá. Odneste kartičku na stanoviště, dle svého uvážení.
Pomůcky a materiál k činnosti:	kartičky s obrázky rostlin a plodů (viz příloha č. 5), legenda se správnými odpověďmi (viz příloha č.6), zápisová tabulka na body, tužky, zmenšené kopie legendy (žáci si je nalepí do deníků), dataprojektor, video
Prostředí:	školní zahrada/les/park
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci hrají fair-play. Žáci rozeznávají jedovaté rostliny od jedlých.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10-15 minut): Pustíme žákům video Kája a Bambuláček-V lese na houbách (Kája a Bambuláček, [online], 2019). Po skončení videa se žáků zeptáme: „Co dělali Kája a Bubáček?“, „Jaké houby ve videu jmenovali?“ „Co ještě můžeme najít v lese k jídlu?“. Po rozhovoru se přesuneme ke hře (ideálně v lese, na louce nebo alespoň školní zahradě). Nacházíme se na místě, kde roste spousta rostlin. Některé z nich jsou jedlé a některé jsou jedovaté. Zvládnete odhadnout, které to jsou? <u>B. Vysvětlení pravidel a hra – 1. část</u> (15 minut): Žáci po odstartování limitu (5 minut) vyběhnou do hracího pole, kde najdou kartičku s obrázkem nějaké rostliny. Na základě fotografie odhadnou,

	<p>zda se jedná o jedlou či nejedlou plodinu. Po rozhodnutí doběhnou s obrázkem buďto na stanoviště „jedlé“ nebo „nejedlé“, kde se následně dozví, zda se rozhodli správně. Pokud se rozhodli správně, získávají bod, pokud byla jejich odpověď milná, musí se vrátit a hledat dál bez bodu. Pokaždé, když se vrací do herního pole, nesou kartičku sebou a umístí ji na jiné místo, než ji před tím našli. Kartičky si nesmí mezi sebou předávat. Po uplynutí časového limitu se hra zastaví.</p> <p><u>C. Zpětná vazba k 1. části (10-20 minut):</u> Každý žák si vezme do ruky jednu libovolnou kartičku s obrázkem. Během zpětné vazby nejprve dáme průchod emocím hráčů, necháme je říci vše, co vnímají jako důležité sdělit ostatním. Následně pak po jednom každý žák ukáže svou kartičku. Zkusí říci, zda je rostli na obrázku jedlá či nejedlá, pokud neví, odpovídají ostatní. Následně si řekneme jméno rostliny, které všichni zopakují nahlas. (Př. Rulík zlomocný – jedovatý, jahoda lesní – jedlá).</p> <p><u>D. Hra – 2. část (5 minut):</u> Znovu rozházíme kartičky po hrací ploše. Pravidla jsou stejná, jako u první části. Tentokrát si ovšem hráči mohou vysoutěžit bod navíc, pokud k informaci, zda je rostlina jedlá či nejedlá dodají i její název. V této fázi hry mohou žáci vytvořit dvojice (starší a mladší žák) a mohou si navzájem radit. Body se následně přičítají obou hráčům.</p> <p><u>E. Závěrečná zpětná vazba (10-15 minut):</u> Opět dáme průchod emocím žáků. Následně je necháme porovnat, která část hry je bavila více a proč. Opět zopakujeme kolo s kartičkami, aby se získané informace více vryly do paměti. V závěru poděkujeme žákům za aktivitu. Můžeme vyhlásit nejúspěšnějšího sběrače anebo pouze zapsat body do celkové tabulky.</p>
<p>Metodické poznámky:</p>	<p>Před hrou vysvětlíme žákům, že v případě, že někomu radí, mohou sami sebe připravit o vítězství. Pokud si i přesto při hře radí, nijak nezasahujeme a berme to jako svobodné rozhodnutí žáků v pomoci druhým.</p>
<p>Zdroje a inspirace a odkazy:</p>	<p>Kája a Bambuláček: <i>V lese na houbách</i>. YouTube [online]. 16. 10. 2019 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=rq6erY-Kf98</p>

6.4.4 Bezpečná práce s ohněm

Pro každé přežití v přírodě je nutné umět si rozdělát a udržet oheň. Proto ani tato aktivita nesmí chybět na našem seznamu. Musíme si ale uvědomit, že jde o aktivitu náročnou na uhlídání žáků, proto prosím dobře zvažte, zda tuto aktivitu zapojíte.

Název:	Ohniště
Cílová skupina:	školní družina (1.- 4. tř. ZŠ)
Přibližná délka aktivity:	170 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci založí ohniště.
Dílčí cíle:	Žáci znají pravidla bezpečnosti při práci s ohněm. Žáci se učí bezpečně pracovat se sekerou, nožem a sirkami. Žáci nachystají bezpečný prostor pro rozdělání ohniště. Žáci nachystají dřevo na rozdělání ohně. Žáci dodržují pravidla bezpečného zacházení s ohněm.
Úlohy:	Najděte bezpečný prostor pro rozdělání ohně. Nachystejte bezpečné ohniště. Opracujte dřevo na oheň pomocí sekery a nože pouze za asistence vychovatele. Rozdělejte oheň. Dodržujte zásady bezpečné práce s ohněm.
Pomůcky a materiál k činnosti:	sekera, nůž, sirky, hasící přístroj, lékárnička, kameny na ohniště, dřevo, krabička poslední záchrany, pracovní list, video, dataprojektor
Prostředí:	školní zahrada s možností rozdělávat oheň
Výchovné možnosti aktivity:	Žáci znají rizika spojená s rozděláváním ohně. Žáci pracují s ohněm bezpečně.
Časový plán:	<u>A. Motivace</u> (10 minut): Pomocí jednoduchých hádanek necháme žáky hádat téma další aktivity: „Kdo nám dobře slouží, ale nechceme, aby nám vládnul? Známe ho všichni, ovšem ne všichni s ním umíme správně pracovat? Když je malý, pojd' blíž, když je velký, utíkej.“ Jakmile se žáci shodnou na jedné odpovědi, nebo alespoň více z nich, pustíme žákům video: Jak rozdělát oheň – kreslená animace dostupné na YouTube (VideoAnimace, [online], 2017). Na konci videa navrhne žákům, že je naučíme pracovat s ohněm. <u>B. Poučení o bezpečnosti</u> (15-20 minut.): Za pomoci pracovního listu s žáky probereme bezpečnostní zásady při rozdělávání ohně. Zároveň

	<p>při této aktivitě zopakujeme první pomoc při popálení. Zopakujeme si důležitá telefonní čísla. Na závěr poučíme žáky o neprodleném informování vychovatele v případě jakéhokoliv úrazu.</p> <p><u>C. Procházka a nasbírání dříví a kamení</u> (cca 30 minut): Pokud máte ve svém okolí les, nebo jiný prostor na kterém můžete s žáky volně posbírat popadané dříví, tak neváhejte využít této příležitosti. Na procházce žáci nasbírají: kameny na ohraničení ohniště, suché chroustí na podpal, dříví a klacky na opékání.</p> <p><u>D. Nachystání ohniště</u> (15-20 minut): Po návratu ze dříví žáci nachystají ohniště. Chystání ohniště je zavedeno v pracovním listu (viz příloha), který vypracovávali během poučení o bezpečnosti.</p> <p><u>E. Zpracování dřeva</u> (15-20 minut): Žáci zpracovávají dřevo (nasekání třísek, zkrácení větví, nařezání hoblinek atd.) pouze za asistence vychovatele. Vychovatel vždy přidržuje nástroj, se kterým žák pracuje.</p> <p><u>F. Zapálení ohniště</u> (5 minut): Ohniště zapaluje vychovatel, aby se předešlo dohadování a postrkování žáků u ohně.. Pokud se přihlásí jeden dobrovolník, může vychovateli asistovat.</p> <p><u>G. Udržování ohně</u> (10 minut): Vysvětlíme žákům, jak správně přikládat do ohně dřevo. Následně necháme dobrovolníky, aby si proces postupně vyzkoušeli za asistence vychovatele.</p> <p><u>H. Seříznutí klacků na opek</u> (10-15 minut): Žáci, kteří si budou chtít nad ohněm opécti jablko nebo jinou pochutinu si za instruktáže a asistence vychovatele seříznou nožikem klacek do špičky.</p> <p><u>I. Opékání</u> (10 minut): Vychovatel vysvětlí žákům, jak správně opékat, jak manipulovat s horkým klackem a jak z něj bezpečně sundat opečenou potravinu.</p> <p><u>J. Uhašení a úklid ohniště</u> (10-20 minut): Před ukončením aktivity nejprve společně uhasíme ohniště vodou a následně uklidíme okolí ohniště tak, aby zde nezůstal žádný nepořádek.</p> <p><u>K. Závěrečná zpětná vazba</u> (10 minut): Zeptáme se žáků, co je na dnešní aktivitě bavilo a co naopak ne a proč. Poděkujeme žákům za aktivitu. Zopakujeme si zásady práce s ohněm a na závěr znovu upozorníme žáky, že s ohněm smí pracovat pouze pod dohledem dospělých.</p>
Metodické	Důležité je dostatečné personální zajištění pro tuto aktivitu. Pokud

poznámky:	nemáte, jak zajistit bezpečnost žáků, raději se do aktivity vůbec nepouštějte. Zjistěte si, zda není vystaven zákaz rozdělování ohně (např z důvodu sucha).
Zdroje a inspirace a odkazy:	VIDEOANIMACE. <i>Jak rozdělat oheň – kreslená animace</i> . YouTube [online]. 13. 11. 2017 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=4IX0towhhJM HUBÁČEK, Milan. 1996. <i>Skautská stezka 1.stupeň</i> . Brno: JAVOR. ISBN 80-900948-9-9

7 Závěr programu

V rámci závěrečného zhodnocení celého měsíce můžete uspořádat přespání na školní zahradě (případně ve školní družině), které může být propojené s opékáním na ohništi z předchozí aktivity. Při takovémto závěru mohou žáci zúročit znalosti a dovednosti, které za uplynulý měsíc nasbírali (stavění stanu, chystání ohně, respekt k přírodě,..). Zároveň můžete při této aktivitě připojit poznávání souhvězdí a další podobné aktivity, které za denního světla absolvovat nelze.

Zkrátka by tento večer měl být pro žáky malou odměnu za odvedou práci. Proto nezapomeňte zapojit i hry nebo například stezku odvahy pro dobrovolníky. Není nutné ve stezce vytvářet překážky a úkoly. Stačí když žáci zvládnou projít určitý úsek potmě.

Během zakončení dostane každý žák diplom o absolvování skautského dobrodružství (viz příloha) a také každý žák dostane diplom za moment, kdy se překonal, nebo mu něco šlo nejlépe, nebo zkrátka překvapil. Dbejte na spravedlivé rozdělení diplomů, aby nedošlo u žáků k pocitu, že neudělali dost, nebo že jsou nedocenení.

Osobně navrhuji, aby závěr programu probíhal takto:

Příchod žáků, uložení věcí a představení programu večera.
Rozdělání ohniště.
Společná příprava pohoštění.
Společné opékání na ohni nebo jiné dobroty (zkrátka si užijte občerstvení, na jehož výrobě se žáci podíleli) Posezení u ohně shrnutí celého programu (žáci si povídají o zážitcích, nových zkušenostech, zkrátka o všem, co jsme se za tento měsíc naučili, co jsme zažili a co nás bavilo a co pro nás byla výzva).
Předání diplomů a poděkování žákům za jejich práci.
Večerní hra na školní zahradě nebo v blízkém okolí.
Po setmění můžete zařadit stezku odvahy, pozorování hvězd nebo jiné aktivity, které vás napadnou a o kterou případně žáci projeví zájem.
Pokud se vám podaří během celého měsíce pořizovat fotografie a videa z programu, a máte zkušenosti se střiháním videa, tak této dovednosti můžete využít a vytvořit žákům památkové video, které na závěrečném programu promítnete. Nebo jej může později využít vedení k propagaci školy.
Před spaním doporučuji vyprávění příběhů anebo promítnutí pohádky.

8 Shrnutí programu

Tento program se nedrží zcela přesně rozdělení části dne ve školní družině, tzn., že nejsou všechny aktivity rozděleny na odpočinkovou rekreační a zájmovou část, ale většina aktivit se pohybuje spíše v zájmové oblasti.

Při tvorbě programu jsem využila zkušenosti, které jsem získala za dobu mé několikaleté práce s dětmi ve skautském oddíle Medvid, Bolelouc, ve kterém jsem od svých 3 let členkou a také na letních táborech různých dětských skupin. Proto jsem si dovolila ke každé aktivitě připojit metodické poznámky pro pedagogy/vychovatele, kteří mohou tento program využít při práci se svými žáky.

Jsem si vědoma, že každá školní družina má jiné podmínky a jiný časový rámec pro práci s žáky, proto lze většinu aktivit rozdělit na více částí a rozpracovat do více dnů. Zároveň v tomto programu není nutné splnit všechny aktivity, které obsahuje.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na vytvoření aktivit do měsíčního programu, který nabízí zprostředkování zkušenosti se skautskými aktivitami a zásadami. Tento program nemusí využít pouze vychovatelé ve školních družinách, ale i pedagogové ve volnočasových střediscích, vedoucí ve skautských oddílech nebo mohou být využity jako aktivity na tábor či školu v přírodě.

Teoretická část nám posloužila jako prostředek k seznámení se s problematikou vytvoření programu, který se zaměřuje na skauting a je vytvořen pro mladší školní věk.

První kapitola pojednává o skautingu a jeho základech, na kterých je postaven a ze kterých se odvíjí způsob, jakým skautská výchova funguje. Skauting pracuje také se zážitkovou pedagogikou, které se podrobněji věnuje kapitol čtvrtá a objasňuje, jaké jsou zásady, aby bylo učení zážitkem efektivní. Také ukazuje způsob propojení obecných didaktických zásad přípravy pedagoga na výuku s plánováním volnočasových aktivit.

Kapitola druhá se orientuje na cílovou skupinu programu. Jak již bylo zmíněno, cílovou skupinou tohoto programu je mladší školní věk, kdy pro raný mladší školní věk (1.-2. třída základní školy) je všechno nové a o dost náročnější. Jelikož se v tomto období žáci velmi rychle vyvíjí, snažila jsem se zvolit takové aktivity, aby je mohli nejmladší žáci zvládnout, ale zároveň nebyly příliš jednoduché například pro žáky čtvrtého ročníku základní školy. Drtivá většina aktivit je naplánovaná tak, aby si v ní našel pro sebe určitou výzvu žák prvního, druhého, třetího i čtvrtého ročníku.

Jelikož ve skautské výchově se orientujeme na učení ze zkušenosti, tak i zde je dobré vnímat starší žáky jako zprostředkovatele zkušenosti pro žáky mladší. Mohou být pro mladším žákům nápomocí, podporou a také být jim kolegy při plnění výzev.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na prostředí, ve kterém se bude program odehrávat. Uvedla jsem příklad činností školní družiny a také jsem se pokusila objasnit, co je vlastně cílem školní družiny, aby byla lépe pochopitelná volba aktivit v praktické části. Snažila jsem se co nejlépe propojit činnosti školní družiny s činnostmi skautského oddílu.

Pro uvedení do problematiky a jejího řešení jsem přidala krátký seznam kvalifikačních prací na podobné téma z předchozích let.

Šestá kapitola zahrnuje praktickou část práce a již zmíněné aktivity strukturované do uceleného programu. Aktivity se dají různě kombinovat a rozdělit. Zároveň je v aktivitách místo i pro změny a úpravy dle podmínek všech školních družin, protože je mi jasné, že žádná školní družina nemá stejné podmínky a zázemí a také se každá nachází v jiné oblasti (město, vesnice,...).

Tento program jako celek zatím v praxi vyzkoušen nebyl, ale téměř všechny aktivity jsem již v minulosti vyzkoušela s dětmi ve skautském oddíle, kterého jsem členkou. Díky tomu jsem měla možnost přidat metodické poznámky, ve kterých jsem zúročila své nabyté zkušenosti.

Jednou z inspirací, které mě vedly k vytvoření tohoto programu, byla možnost rozšíření dovedností dětí, které se v dnešní době nemohou k těmto činnostem dostat a které právě zmíněný skauting nabízí. V dnešní době je velmi důležité děti učit, že telefon za ně vše nevyřeší a je naopak třeba umět si poradit i bez technologií, které nás všudypřítomně obklopují a často nám velmi usnadňují život. Je důležité, aby děti uměly vystupovat z komfortní zóny a nežily pouze ve své bublině. Tento program to může žákům umožnit v prostředí školní družiny.

Závěrem doufám, že tento program bude užitečný pro co nejvíce školních družin či jiných volnočasových zařízení.

Zdroje

ADAMCOVÁ, Martina a kol. 2019. *Cesta země a vody 1. stupeň skautské stezky*. 1. vyd. Praha: Junák – český skaut. ISBN 978-80-7501-134-3.

ADAMCOVÁ, Martina a kol. 2019. *Nováček skautů a skautek*. 1. vyd. Praha: Junák – český skaut. ISBN 978-80-7501-136-7.

ADAMCOVÁ, Martina a kol. 2019. *O stezce skautů a skautek pro vedoucí*. 1. vyd. Praha: Junák – český skaut. ISBN 978-80-7501-137-4.

BENDL, Stanislav a kol. 2015. *Vychovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4248-9.

BOLOVÁ, Eliška,. 2021. *Seminární práce do předmětu KTE/MZA@*. Univerzita Palackého v Olomouci.

BŘICHÁČEK, Václav a kol. 1998. *Čekatelská zkouška*. 1. vyd. Praha: Junák, svaz skautů a skautek. ISBN 80-86109-17-8.

CONSTANTINO, Maria. 2007. *Uzly*. Frýdek-Místek: Alpress, s. r. o. ISBN 978-80-7362-375-3.

ČINČERA, Jan. 2007. *Práce s hrou: Pro profesionály*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1974-0.

FORMANOVÁ, Nikola. 2020. *Využití prvků skautingu v mateřské škole: Bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví.

GINOTT, Haim. 2015. *Umění komunikace s dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0926-3.

HANKOVÁ, Petra. 2018. *Skauting a jeho význam při utváření hodnot u dětí a mládeže: Bakalářská práce*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií.

HANSEN, Walter. 1994. *Vlk, jenž nikdy nespí: dobrodružný život lorda Baden-Powella*. 1. vyd. Praha: Scoutarch. ISBN 80-901049-1-6.

HÁJEK, Bedřich a kol. 2007. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-233-1.

- HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina a kolektiv. 2003. *Školní družina*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-751-5.
- HOFBAUER, Břetislav. 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- HRUBÁ, Pavla. 2018. *Rok ve školní družině. (Náměty pro zájmové činnosti s dětmi mladšího školního věku.): Bakalářská práce*. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.
- HUBÁČEK, Milan. 1996. *Skautská stezka 1.stupeň*. Brno: JAVOR. ISBN 80-900948-9-9.
- KAŇKA, Vladimír. 2014. *Základní techniky přežití v přírodě – multimediální materiál: Bakalářská práce*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Pedagogická fakulta.
- KNYBLOVÁ, Soňa. 2020. *Měsíční plán činností ve školní družině, se zaměřením na estetickou výchovu: Bakalářská práce*. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. 2006. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1284-0.
- PELÁNEK, Radek. 2010. *Zážitkové výukové programy*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-656-8.
- RŮŽIČKA, Vít a BŘICHÁČEK, Václav. 2000. *Pedagogika*. 1. vyd. Praha: Junák – Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-34-4.
- SPOUSTA, Vladimír et al. 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 80-210-1007-X.
- SKALKOVÁ, Jarmila. 2007. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- ŠANTORA, Roman. 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák – TDC. ISBN 978-80-204-2622-2.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol., 2008. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2141-4.
- THOROVÁ, Kateřina. 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.

VALLORY I SUBIRÀ, Eduard. 2016. *Světový skauting: výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-7501-097-1.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. 2013. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Agentura Gevak s.r.o.. ISBN 978-80-86768-73-1.

ZAJÍC, Jiří. 2000. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák – Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-40-2.

Online zdroje

David Kolb. A. *Institute for Experiential Learning* [online]. Institute of Experiential Learning., 2021 [cit. 2022-03-21].

Dostupné z: <https://experientiallearninginstitute.org/team/david-a-kolb/>

Dechový orchestr Supraphon, Rudolf Urbanec – téma. *Junácká hymna*. YouTube [online]. 2019 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nQqug2g6ihg>

Junák-český skaut. Nebuď z plyše a zažij dobrodružství naživo!. In: *YouTube* [online]. 2016 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ncg01USNThY>

K čemu vychováváme aneb kompetence skautské výchovy. Skaut [online]. Junák – český skaut, 2021 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vedu-oddil/skautska-vychova/k-cemu-vychovavame-aneb-kompetence-skautske-vychovy>

Kolektiv autorů. *Standardy první pomoci*. Český červený kříž: Oficiální stránky Českého červeného kříže [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.cervenyrkruz.eu/files/files/cz/standardy/standardy-prvni-pomoci-2017.pdf>

La terez. *Japonská vazba sešitů & knih | D I Y*. YouTube [online]. 2016 [cit. 2021-4-30]. Dostupné z: <https://youtu.be/dB146MeA9Iw>

PERUTKOVÁ, Barbora. *Jak sbalit krosnu na skautský tábor | TIPY & TRIKY*. YouTube [online]. 2020 [cit. 2022-03-26].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=mYi8ob778kc>

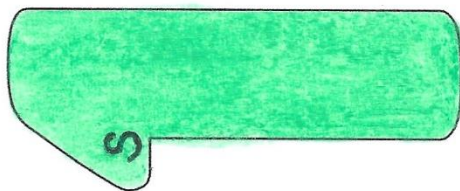
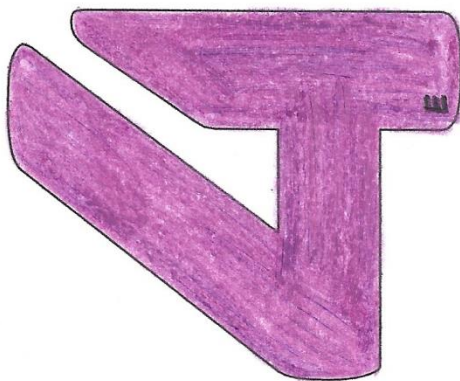
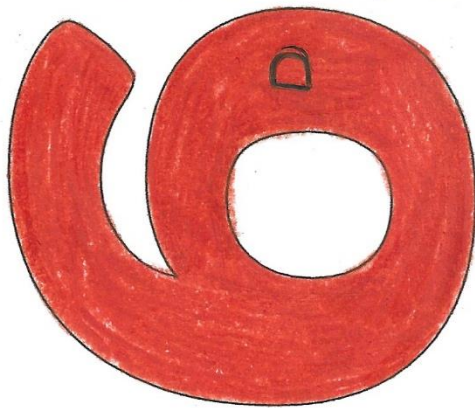
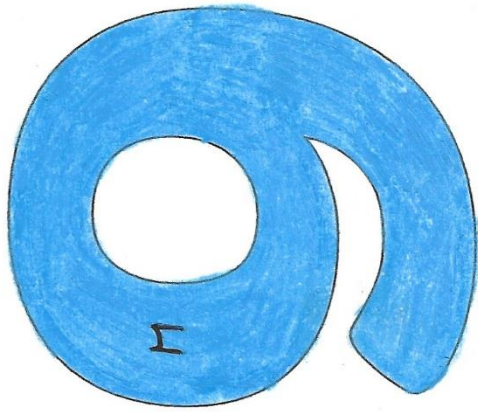
Skaut [online]. Praha: © 2021 – Junák – český skaut [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/>

Vybavení KPZ. Skaut: TERMITI 33. skautský oddíl Hradec Králové [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <http://www.termitihk.cz/skautska-teorie/vybaveni-kpz/>

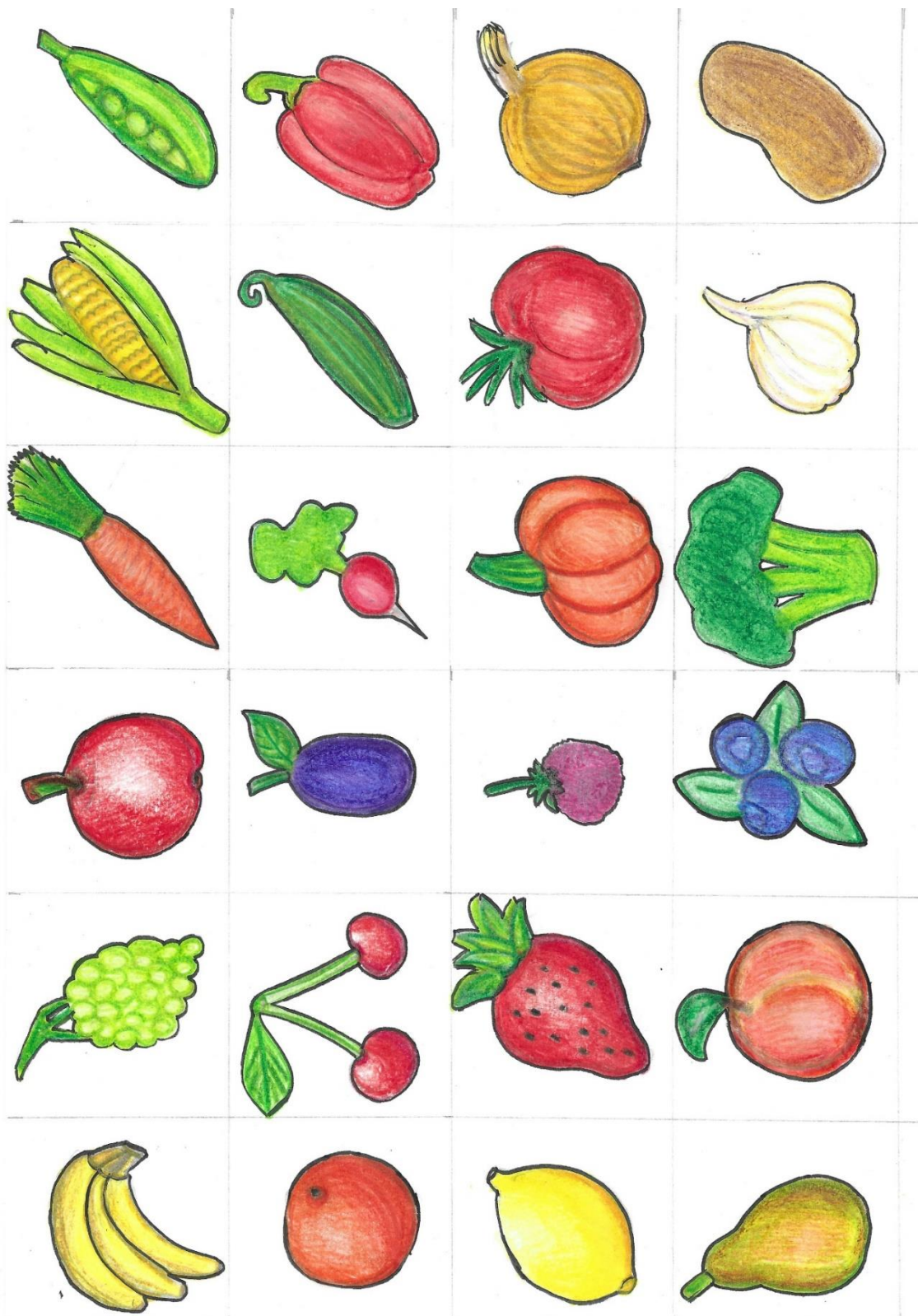
Přílohy

Příloha č. 1 – Obrázek čísel (6.2.4 Šifrování)

Příloha č. 2 – Ovoce a zelenina (6.2.4 Šifrování)

Pozn.: Z druhé strany papíru napíšete na polovinu se zeleninou číslo 8 tak, aby se dotýkalo všech políček. Po rozstříhání vznikne puzzle. Pro lepší přehlednost můžete připsat názvy polodin.

Příloha č. 3 – Obrázek s květinami (6.2.4 Šifrování)

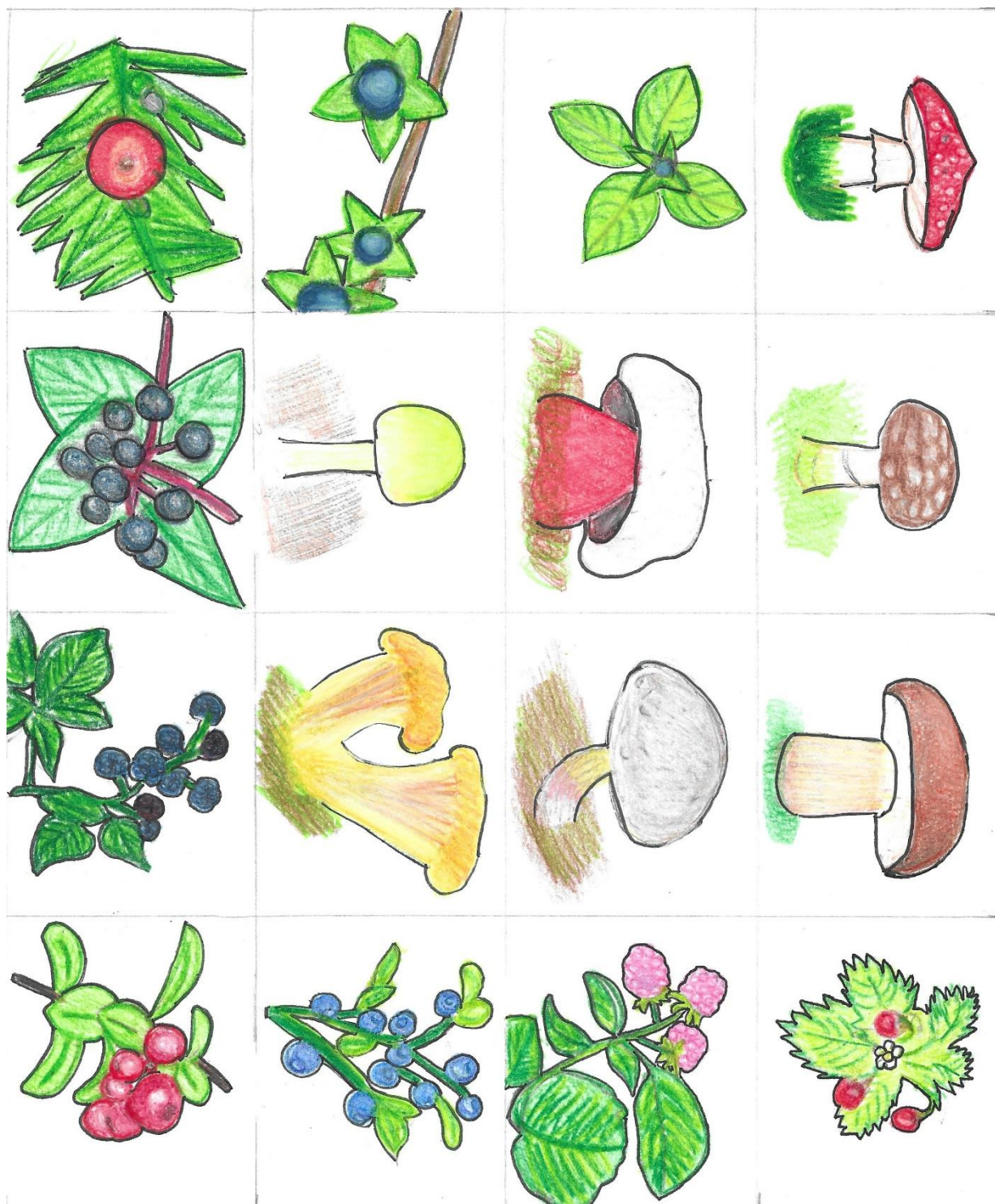
Pozn.: Číslo 3 je ukryto v pravém horním rohu, na bílé květině.

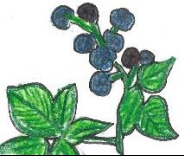
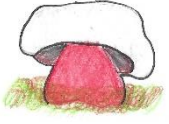

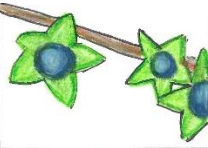

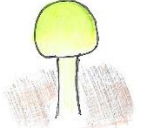

Příloha č. 4 – Jedlé a nejedlé rostliny a plody (6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda)

Pozn.: Lze vytisknout vícekrát, alespoň si to žáci lépe zapamatují.

Příloha č. 5 – Legenda jedlých a nejedlých rostlin a plodů (6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda)

Lesní jahoda			Mochomůrka červená
Malina			Mochomůrka tygrovaná
Borůvka			Vraní oko čtyřlisté
Ostružina			Hřib satan
Brusinka			Rulík zlomocný
Hřib obecný			Mochomůrka zelená
Babka			Tis červený
Liška obecná			Svída krvavá

Příloha č. 6 – Pracovní list pro práci s ohněm (6.4.4 Bezpečná práce s ohněm)

Když už ohně hoří:

.....

.....

.....

Když ohně dokoř:

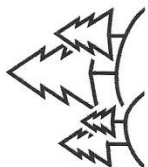
.....

.....

Chystáme ohniště

Musíme si dát pozor na:

.....

.....

.....

Na rozdělání ohně potřebujeme:

X	B	S	E	I	T	M	O	P	
Ž	V	I	X	D	Ř	E	V	O	
C	H	R	A	S	T	Í	M	U	P
T	K	L	A	C	K	Y	Q	A	
Š	R	Š	P	R	Y	I	C	R	
I	M	L	I	D	Š	H	V	N	
N	O	S	L	R	I	E	O	O	
H	Č	I	M	A	M	H	J	S	
O	F	L	E	P	Č	R	K	T	

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

BONUS .....

Příloha č. 7 – Pracovní list pro práci s ohněm – řešení (6.4.4 Bezpečná práce s ohněm)

Když už oheň hoří:

oheň musíme sledovat

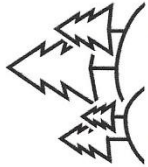
musíme si něco opatřit nebo uvazovat

nesmíme od ohně odcházet

Chystáme ohniště

Musíme si dát pozor na:

Ohniště musí být dostatečně daleko od lesa (min 50 m)
vítr mění směr v ohni! nesmí být nic hořlavého
(suchá tráva...)

Na rozdělání ohně potřebujeme:

X	B	S	E	I	T	M	O	P
Ž	V	I	X	D	Ě	V	Q	
C	R	A	S	T	Ā	M	V	P
H	A	B	Z	E	S	Y	Q	A
T	K	L	A	C	Y	I	C	N
Š	R	Š	P	R	Y	I	C	N
I	M	L	P	D	S	H	C	O
N	C	I	M	A	M	H	J	S
O	F	L	E	P	C	R	K	T

1. DŘEVO
  2. TRISKY
  3. KLACKY
  4. CHRSTI
  5. SÍRKY
  6. OHNIŠTĚ
- BONUS OPATRNOST

Když oheň dohoří:

ohniště začne vadou

vše za sobe uklidíme

Anotace

Jméno a příjmení:	Eliška Bolová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Na měsíc skautem (měsíční program pro školní družiny zaměřený na zprostředkování zkušenosti se skautskými aktivitami a zásadami)
Název v angličtině:	Be a scout for a month (one month long program for after-school clubs aimed at gaining experiences with scout activities and principles)
Anotace práce:	Hlavním cílem této bakalářské práce je vytvoření čtyřtýdenního programu pro školní družiny, který je zaměřen na získání zkušenosti se skautskými aktivitami a zásadami. V teoretické části se zaměřuje na témata: skauting, mladší školní věk, školní družina a tvorbu zážitkového programu. Praktická část obsahuje program inspirovaný skautskými aktivitami, vytvořený do školní družiny.
Klíčová slova:	Skaut, mladší školní věk, školní družina, program, zážitek, volný čas
Anotace v angličtině:	The main purpose of the thesis is to mediate experience with scout activities and principles for students in the after-school club. The theoretical part is focuses on the following topics: scouting, younger school age, after-school club andthe creation of an experiential program. The practical part contains a program, which is inspired by scouting activities and is created into the after-school club.
Klíčová slova v angličtině:	Scout, younger school age, school group, program, experience, free time
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Obrázek čísel (6.2.4 Šifrování)

	<p>Příloha č. 2 – Ovoce a zelenina (6.2.4 Šifrování)</p> <p>Příloha č. 3 – Obrázek s květinami (6.2.4 Šifrování)</p> <p>Příloha č. 4 – Jedlé a nejedlé rostliny a plody (6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda)</p> <p>Příloha č. 5 – Legenda jedlých a nejedlých rostlin a plodů (6.4.3 Jedlá a nejedlá příroda)</p> <p>Příloha č. 6 – Pracovní list pro práci s ohněm (6.4.4 Bezpečná práce s ohněm)</p>
Rozsah práce:	72 stran
Jazyk práce:	Český jazyk